

Vlaanderen
is open ruimte

Platteland in beweging

15 jaar Vlaams plattelandsbeleid

VOORWOORD

In 2004 riep de Vlaamse Regering het plattelandsbeleid als nieuw beleidsveld in het leven. Met die keuze nam Vlaanderen een uitgesproken engagement tot een eigen Vlaams plattelandsbeleid dat verder gaat dan de Europese Plattelandsverordening. Het was de start van een integraal plattelandsbeleid dat de afstemming van de vele sectorale invalshoeken op het platteland als inzet heeft. Na vijftien jaar van initiatieven en proefprojecten op het terrein, is de tijd rijp voor een overzicht van de resultaten dat u vindt in deze publicatie over het Plattelandsbeleid in Vlaanderen.

Waarom had en heeft het Vlaamse platteland een eigen beleid nodig? Vijftien jaar geleden leefde de bezorgdheid dat er geen algemeen kader bestond om over specifieke problemen op het platteland na te denken en om toekomststrategieën voor het platteland te ontwikkelen. Elke sector keek apart naar het platteland, vanuit de eigen bekommernissen. Door die 'verkokering' bleven een aantal uitdagingen onder de radar. In 2005 is het Vlaams Plattelandsbeleid als opdracht toegewezen aan de Vlaamse Landmaatschappij.

Sinds 2005 ondersteunen we het Europese plattelandsbeleid, doen we aan visievorming en aan onderzoek, bereiden we het beleid mee voor en faciliteren we heel wat projectoproepen die de sociale en economische dynamiek op het platteland stimuleren en de omgevingskwaliteit verhogen. Deze publicatie toont aan dat het plattelandsbeleid werkt en dat de VLM daarin een belangrijke coördinerende en faciliterende rol speelt.

De publicatie schetst het ontstaan en de evolutie van het plattelandsbeleid aan de hand van beleidsdocumenten en realisaties. Daarbij trachten we het DNA van het plattelandsbeleid te vatten. Wat maakt het beleidsveld zo uniek? Waar maakt Plattelandsbeleid het verschil? Vervolgens geven we een overzicht van de evoluties van onze instrumenten (Interbestuurlijk Plattelandsoverleg, subsidies, Platform voor Plattelandsonderzoek), bezorgen we enkele relevante cijfers en werpen we een blik op de samenwerking met onze partners. Die samenwerking is en blijft cruciaal om tot een succesvol beleid te komen, dat een meerwaarde biedt voor de bewoners van het platteland in Vlaanderen.

Toon Denys – gedelegeerd bestuurder VLM

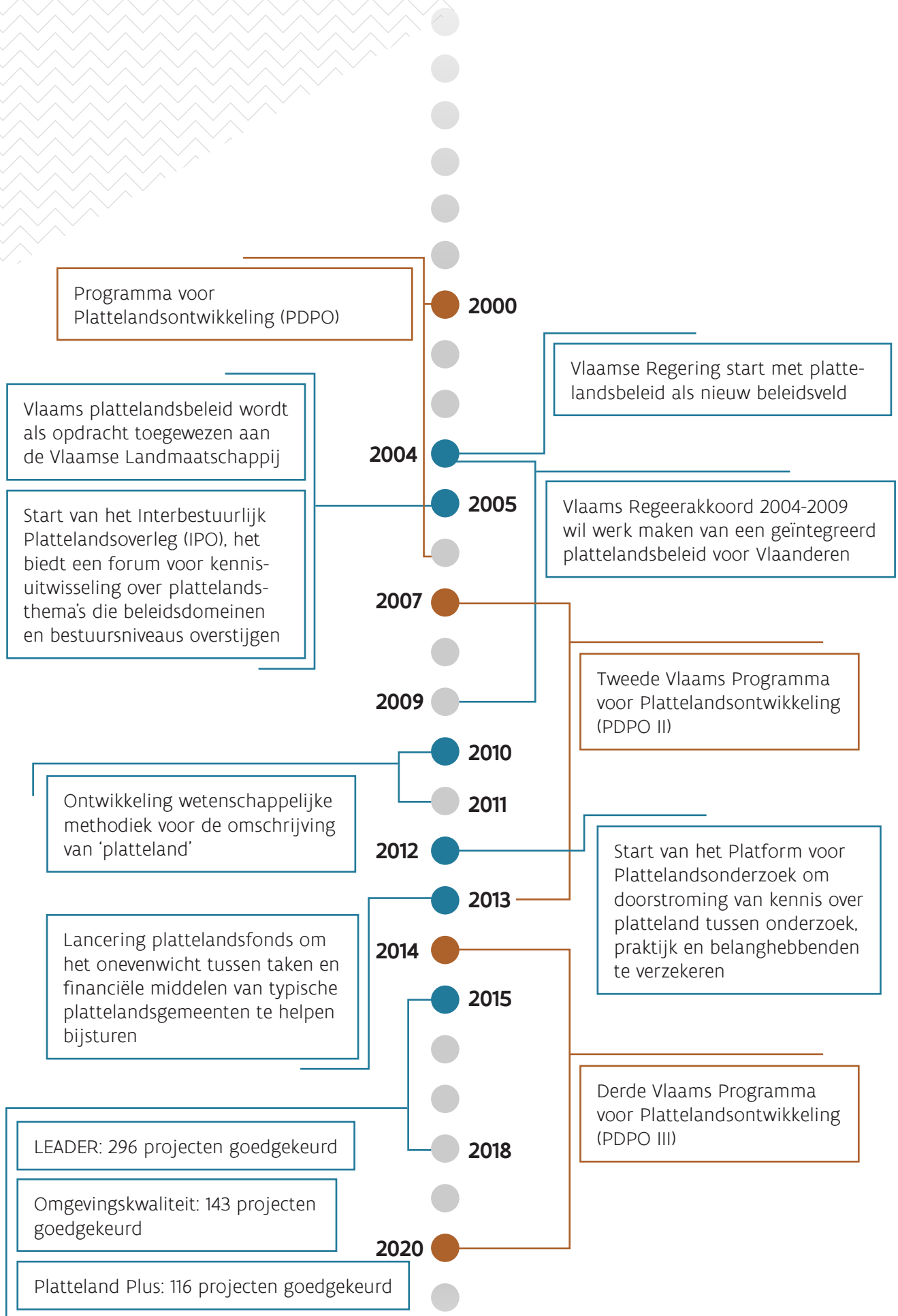

INHOUD

Voorwoord	2
Inhoud	4
Tijdslijn	6
 ONTSTAAN EN EVOLUTIE VAN HET PLATTELANDSBELEID	 8
 BELEID IN DE PRAKTIJK.....	 12
1 Het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg IPO adviseert over diverse actuele plattelvandsvraagstukken.....	13
2 Subsidies voor plattelvandsinitiatieven en -projecten	19
2.1 Europese plattelvandssubsidies bevorderen omgevingskwaliteit en vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling	19
2.2 Subsidies voor geïntegreerd plattelvandsbeleid ondersteunen diverse plattelvandsactoren en -projecten	28
2.3 Het Plattelvandsfonds bood plattelvandsgemeenten extra werkingsmiddelen	28
2.4 Het Plattelvandsloket.....	32
3 Het Platform voor Plattelvandsonderzoek levert nieuwe kennis aan.....	33
 BESLUIT: PLATTELANDSBELEID MAAKT EEN VERSCHIL.....	 34
Bijlage	36
Literatuurlijst.....	42

TIJDLIJN

ONTSTAAN EN EVOLUTIE VAN HET PLATTELANDSBELEID

Het eerste Vlaams Programmingsdocument voor Plattelandsontwikkeling dateert van 2000. Dit plan gaf invulling aan de Europese Plattelandsverordening, waarmee de Europese Unie een duidelijk keuze maakte voor een apart plattelandsbeleid. Plattelandsontwikkeling is de tweede pijler van het Europese Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB). De Europese wetgeving creëert een menukaart aan maatregelen, waarbinnen elke lidstaat of regio geschikte maatregelen kan bepalen en invullen op zijn maat. Voor de uitvoering van het plattelandsbeleid voorziet Europa voor elke lidstaat een financiële bijdrage uit het Europese Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

Het Vlaams regeerakkoord voor de periode 2004-2009 vermeldt het voornemen om werk te maken van een geïntegreerd plattelandsbeleid voor Vlaanderen. Voor de realisatie wordt vertrokken vanuit een partnerschap tussen het Vlaamse, het provinciale en het lokale bestuursniveau. De keuze voor deze interbestuurlijke aanpak vloeit in eerste instantie voort uit het feit dat het beleid van ieder bestuursniveau ingrijpt op de ontwikkelingen die zich voordoen op het platteland. Overleg- en samenwerkingsstructuren tussen de bestuursniveaus en over de beleidsdomeinen heen ontbreken, waardoor een coherent en doelgericht beleid voor het platteland nog niet voorhanden

is. Samenwerkingsverbanden op het terrein worden ook niet altijd vertaald naar duidelijke afspraken inzake concrete taakverdeling tussen de verschillende overheden.

Een tweede belangrijke invalshoek bij de uittekening van een plattelandsbeleid betreft de toenemende complexiteit van problemen of fenomenen waarvan het wenselijk is dat de overheid er aandacht aan besteedt. Dezelfde problematiek wordt behandeld binnen diverse beleidsdomeinen. Een gebrek aan afstemming en interactie tussen verschillende sectorale initiatieven zorgt ervoor dat er geen afdoende antwoord of oplossing komt voor de specifieke plattelandsnoden.

Plattelandsbeleid als een nieuw apart beleidsveld had nood aan een ondersteunend kader, gestoeld op een duidelijke visie. Door het sterk veranderende platteland was er meer dan ooit nood aan identiteit en (h)erkenning. Een globale visie op het Vlaamse plattelandsbeleid hielp om de financiële middelen te bundelen en op een meer structurele wijze te investeren in plattelandsontwikkeling. Een visie stuurt de partnerschappen in plattelandsgebieden en is ook belangrijk om Europees mee te spelen. Ten slotte hebben de plattelandsactoren behoefte aan een meet-, communicatie- en leerinstrument op strategisch niveau. In 2004 werd er voor het eerst een minister toegevoegd voor het plattelandsbeleid.

Met deze keuze nam Vlaanderen een uitgesproken engagement voor een eigen Vlaams plattelandsbeleid dat verder gaat dan de Europese Plattelandsverordening. Een integraal plattelandsbeleid heeft als inzet de afstemming van de vele sectorale invalshoeken op het platteland en realiseert dit met projecten, overleg, beleidsplanning, onderzoek, subsidies en samenwerking.

Projecten

Op het terrein worden bestaande acties voortgezet en ook tal van initiatieven gestart: plattelandsontwikkelingsprojecten ondersteund door Europese programma's (PDPO¹ en Leader², vanaf 2002), hefboominitiatieven van het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg (IPO) (dorpsnetwerken voor zorg in een rurale omgeving, dialoogdagen rond de paardenhouderij, traject bestuurskrachtmeting, oproep Volkstuinen ...) en geïntegreerde, gebiedsgerichte plattelandsprojecten zoals de Merode, De Wijers en Gooik.

Interbestuurlijk overleg

De aanpak van onderuit ('bottom-up') is een constante in het plattelandsbeleid. Eerst op het terrein brede ervaring opdoen, en die praktijkknowhow vervolgens meenemen in het beleidsproces: het is een logische keuze voor een

¹ Programma voor Plattelandsontwikkeling

² Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale

jong beleidsveld als het plattelandsbeleid. In heel Vlaanderen zetten verenigingen, gemeenten, provincies en andere plattelandsactoren projecten op touw, werken plaatselijke groepen ontwikkelingsstrategieën uit voor hun gebied en maken provincies werk van provinciale plattelandsbeleidsplannen. Om de jarenlange bottom-up inzet te omkaderen en te blijven ondersteunen, wordt op vraag van de bevoegde minister een Vlaams plattelandsbeleidsplan uitgewerkt.

Beleidsplanning

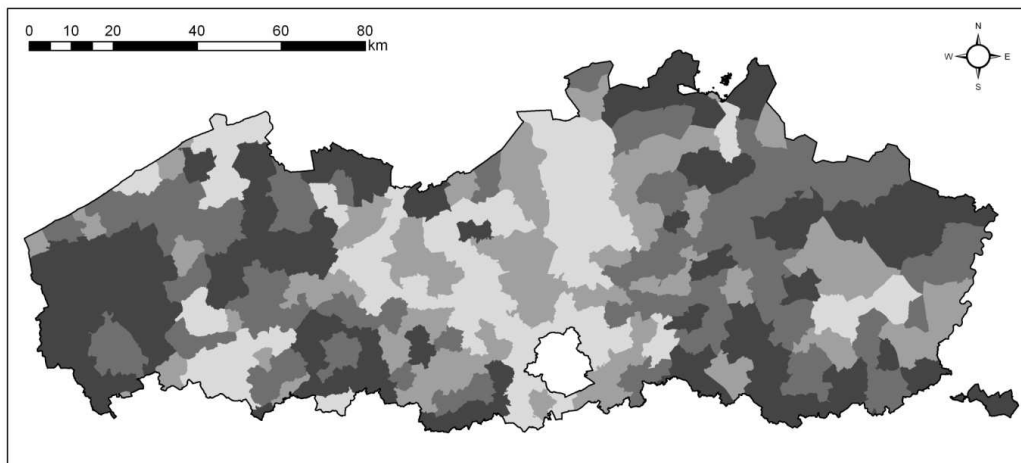
De finale tekst, 'Naar een Vlaams plattelandsbeleidsplan – visie en aanzet tot actie', wordt in 2009 als visietekst en aanzet tot actieprogramma aan de Vlaamse Regering voorgelegd. Dit document wordt geconcretiseerd in een actieprogramma 2013-2015 met concrete acties waarvoor verschillende entiteiten binnen de Vlaamse overheid

zich engageren, in partnerschap met de lokale overheden.

In 2010-2011 wordt werk gemaakt van een wetenschappelijke methodiek om het platteland te omschrijven. Er wordt immers telkens opnieuw gebotst tegen de onduidelijke grenzen van het platteland. Het Vlaamse platteland is zo divers dat het niet onder één hoed te vangen is. Een wetenschappelijke methodiek, ontwikkeld door de Universiteit Gent, benadert het platteland niet meer vanuit geografische grenzen, maar wel vanuit de actuele thema's die er aan de orde zijn: open ruimte, infrastructuur, het aanbod van diensten, lokale economie... (zie onderstaand voorbeeld). De nieuwe methodiek laat toe het platteland dynamisch te omschrijven. Door indicatoren aan thema's te koppelen, kan in kaart gebracht worden waar bepaalde thema's spelen, zodat het beleid daarop kan worden afgestemd.

Plattelandsfonds

Veel plattelandsgemeenten worstelen met financiële en bestuurlijke problemen. De typische kenmerken van die gemeenten liggen daaraan ten grondslag. Het gemiddelde inkomen en de waarde van het onroerend goed liggen lager op het platteland in vergelijking met de steden. Bovendien hebben plattelandsgemeenten vaak weinig economische activiteiten waaruit ze voldoende inkomsten kunnen putten. Die structurele mindere inkomsten resulteren in een lage fiscale draagkracht. De mogelijkheden van een plattelandsfonds werden onderzocht. In 2013 wordt het Vlaams plattelandsfonds gelanceerd dat het onevenwicht tussen de taken³ en de financiële middelen van typische plattelandsgemeenten moet helpen bijsturen.

Thema 'Aanleg, onderhoud en beheer van lokale infrastructuur'

Indicator: Lokale wegen per fusiegemeente

m/inw
2,38 - 7,19
7,19 - 9,85
9,85 - 13,41
13,41 - 41,04

indeling in kwartielen
Bron: Mercatordatabank 'Straten_2006', 2006

AMRP Afdeling
Mobiliteit & Ruimtelijke Planning
Universiteit Gent

³ O.a.: landbouwwegen onderhouden, waterzuivering uitbouwen, leefbare dorpen creëren...

Platform voor Plattelandsonderzoek

Heel wat onderzoekinstellingen leveren interessant studiemateriaal aan over het platteland. Heel diverse thema's over de economische, ecologische en sociaal-culturele eigenheid en belangen van het platteland worden behandeld. Omdat platteland gekenmerkt wordt door horizontale thema's en disciplines en de aanpak binnen het plattelandsonderzoek eerder versnipperd gebeurt, heeft een onderzoeksplatform een duidelijke meerwaarde (netwerken, samenwerken, nieuwe koppelingen, kennisuitwisseling). Sinds 2012 werken verschillende onderzoekinstellingen (universiteiten, hogescholen,

wetenschappelijke instellingen, praktijkcentra, studiediensten) samen en dragen ze bij tot een goede doorstroming van kennis en kunde tussen onderzoek, praktijk en belanghebbenden via het Platform voor Plattelandsonderzoek.

Samenwerken met partners

Samenwerken is het sleutelwoord, over beleidsdomeinen en bestuursniveaus heen, met overheden, onderzoekinstellingen en middenveldorganisaties. Dit partnerschap heeft oog voor complementariteit en het belang van een aanpak van onderuit. Het is terug te vinden in alle instrumenten van het plattelandsbeleid.

Dergelijk partnerschap geeft ruimte voor een gedifferentieerde en gebiedsgerichte aanpak en vertrekt vanuit de eigenheid van een gemeente of regio. Ons platteland wordt immers gekenmerkt door een grote diversiteit, wat vraagt om een aanpak op maat.

Naast de traditionele middenveldorganisaties verschijnen er de laatste jaren verschillende nieuwe actoren in het beleidsveld zoals dorpsverenigingen en -raden. Ook de algemene evolutie naar meer mondige burgers leidt op het platteland tot het gebruik van andere methodieken zoals dialoogdagen en dynamische vormen van overleg en debat.

BELEID IN DE PRAKTIJK

In de werking van Plattelandsbeleid komt een zeer divers gamma van thema's aan bod. Er wordt flexibel ingespeeld op actuele uitdagingen en er wordt gezocht naar de meest optimale inzet van de instrumenten om een gepast antwoord te bieden. Hierbij een overzicht van de belangrijkste realisaties (adviezen, onderzoek, projectsubsidies, ...) van de voorbije 15 jaar.

1 HET INTERBESTUURLIJK PLATTELANDSOVERLEG (IPO) ADVISEERT OVER DIVERSE ACTUELE PLATTELANDSVRAAGSTUKKEN

Het plattelandsbeleid krijgt sinds 2005 structureel vorm via beleidsvoorbereiding en -uitvoering. Een instrument dat hiervoor geïnitieerd werd, is het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg (IPO). Het IPO biedt een uniek forum voor kennisuitwisseling over plattelands thema's die de beleidsdomeinen en bestuursniveaus overschrijden, waar nieuwe kennis opgebouwd wordt en oplossingen voor knelpunten in het plattelandsbeleid gevonden worden. Het is één van de grootste verwezenlijkingen van het plattelandsbeleid: er werd een forum gecreëerd voor uitdagingen en problemen op het lokale bestuursniveau, die oplossingen vragen op een hoger Vlaams niveau. Andersom zijn er maatschappelijk relevante vraagstukken die Vlaams geagendeerd worden, maar die zonder de concrete gemeentelijke en provinciale context geen doorvertaling zouden kennen.

Vandaag zijn er bijkomend nog andere actoren (betrokken burgers,

een sterk middenveld, intergemeentelijke samenwerkingen) die van dichtbij betrokken (willen) worden bij de uiteenlopende plattelandsuitdagingen. Hiervoor verkent het IPO mogelijke synergieën met andere fora zoals het Open Ruimte Platform en het Platform voor Plattelandsonderzoek.

De belangrijkste realisaties van het IPO zijn beleidsadviezen en aanbevelingen die gericht zijn aan de leden van de Vlaamse Regering. Hiertoe behoren IPO-adviezen rond 'het oneigenlijk gebruik van lokale plattelandswegen' (sluipverkeer), 'stilte en rust als collectieve waarde', 'lawaaispoorten', 'bereikbaarheid van (gezondheids)voorzieningen', 'hergebruik van leegstaande hoeves op het platteland' en 'bestuurskracht van landelijke gemeenten'. Verder zijn er de meer recente IPO-adviezen m.b.t. 'lokale voedselstrategie', 'oogstbare/valoriseerbare landschappen' en 'duurzaam onderhoud van het landschap'.

Elk van deze thema's heeft haar specifieke ontstaansgeschiedenis; voorts kent elk van de thema's een andere manier van doorwerking in beleid en praktijk en varieert de impact van dit advies. Vooral in de beginjaren werd het IPO gezien als een trendsetter wat betreft de thema's die geagendeerd werden.

De doorwerking en implementatie van de opgeleverde adviezen gebeurt d.m.v. druk bezochte studiedagen, aanvullende publicaties waarin andere actoren zoals VVSG bij wijze van ambassadeur de IPO-beleidsaanbevelingen uitdragen, en beleidsinitiatieven van verschillende ministers die de aanbevelingen actief opnemen in hun beleid. Er worden adviezen geproduceerd die nog jaren later bron van inspiratie vormen en voor verschillende plattelands thema's staat het IPO mee aan de wieg van wat vandaag leeft in het maatschappelijk debat; denk maar aan urgentie over het omgaan met leegstaande hoeves, het besef en de noodzaak van stilte

als onderdeel van welzijn én ook als ecosystemedienst, de actualiteit van lokale voedselproductie. Sommige thema's worden ook in de academische wereld positief onthaald en verder bestudeerd, zoals het onderzoek naar vergrijzing op het platteland en de gevolgen hiervan voor de leefbaarheid.

Deskundigen uit verschillende disciplines en organisaties werken voor het tot stand komen van de adviezen in themagroepen samen. VLM vervult een sleutelrol als neutrale speler en organisatorische draaischijf van het IPO, die door experts en deskundigen sterk geapprecieerd wordt.

Samengevat zijn de troeven van de IPO-werking:

- > een duidelijke focus op knelpunten/thema's eigen aan de plattelandscontext;
- > de meerwaarde van een forum waarin oplossingen voor plattelandsknelpunten op een interbestuurlijk en beleidsdomeinoverschrijdende wijze worden aangepakt;
- > het genereren van een schat aan kennis en nieuwe inzichten, samen met netwerkvorming;
- > de kwaliteit en onderbouwing van de IPO adviezen;
- > de doorwerking en doorvertaling van een adviezen, vooral op het terrein en in de dagelijkse praktijk van lokale en bovenlokale actoren;
- > de invulling van de rol van het secretariaat van het IPO door de VLM;
- > de kracht van duurzaamheid en voortbestaan van thema's door themagroep voorzitters met lef en ambitie.

Belangrijkste thema's die de afgelopen 15 jaar aan bod kwamen

Logiesbedrijven op het platteland

Output: Advies (2006)

Synthese: Advies omtrent knelpunten inzake ruimtelijke ordening voor ontwikkelen van logiesbedrijven op het platteland. Aangekaarte knelpunten zijn het capaciteitsplafond, kwaliteit bij logiesbedrijven, duurzame ontwikkeling binnen een plattelandsomgeving, de VLIF-reglementering en een aantal specifieke verblijfsvormen (hoevecampings en jeugdlogies).

Uitwerking/realisaties: Aanpassing logiesdecreet, onder meer voor de uitbreiding van de capaciteit.

Kwaliteitskamers

Output: Advies (2006)

Synthese: Het advies pleit voor het verhogen van ruimtelijke kwaliteit van bouw- en infrastructuurprojecten op het platteland door de oprichting van provinciale kwaliteitskamers.

Uitwerking/realisaties: Oprichting provinciale kwaliteitskamers.

Onderhoud van landschappelijke infrastructuur

Output: Advies (2008)

Synthese: De toenemende vraag naar recreatieve ontsluiting en landschappelijke opwaardering van het platteland kan maar worden beantwoord als er ook wordt gesleuteld aan een efficiënt, betaalbaar en goed gecoördineerd beheer van deze infrastructuur. De themagroep zocht naar alternatieve, vernieuwende mogelijkheden om de onderhoudskosten mee te laten financieren. Concreet werd het instrument 'Loket Onderhoud Buitengebied' (LOB) voorgesteld, naast enkele aanbevelingen rond flankerend beleid.

Uitwerking/realisaties:

- > In 2009 onderzocht een werkgroep de praktijkgerichtheid en haalbaarheid van het LOB. Structurele financiering bleek niet haalbaar. VLM werkte een modelproject uit als inspiratiebron voor potentiële projectindieners i.k.v. PDPO. Onder de maatregel 'Omgevingskwaliteit' binnen PDPO III werd het thema 'Zorgen voor de basiskwaliteit op het platteland' opgenomen, waaronder ook 'beheer van landschappelijke en recreatieve infrastructuren'.
- > Jaarlijkse contactdag als afstemmingsmoment tussen alle LOB-coördinatoren.

Hinderbeperking van lawaaierige recreatiesporten (quads en paramotoren)

Output: Federaal initiatief - studiedag quads (2009)

Synthese: Aanbevelingen voor de aanpak van hinder door quads en een advies voor een ontwerp van Koninklijk besluit over paramotoren.

Uitwerking/realisaties:

- > Een nieuw verkeersbord (verbodsbord C6)
- > Studiedag om ervaringen en beleidsinitiatieven van lokale besturen en politiezones uit te wisselen over de problematiek rond quads.
- > Koninklijk besluit van 10 juni 2014 tot vaststelling van de bijzondere voorwaarden opgelegd voor de toelating tot het luchtverkeer van paramotoren.

Hergebruik van leegstaande gebouwen op het platteland

Output: Debatnota + studierapport onderzoek (2010)

Synthese: Debatnota 'Hergebruik van functieloze gebouwen op het platteland: fase 1 - discussie-elementen m.b.t. niet-agrarisch economisch hergebruik van functieloos geworden hoevegebouwen in het agrarisch gebied'.

Uitwerking/realisaties:

- > Studie "Nieuwe inzichten in de economische dynamiek op het platteland" in 18 geselecteerde plattelandsgemeenten verspreid over heel Vlaanderen i.v.m. de aanwezigheid van niet-agrarische, niet-horeca-activiteiten in de landelijke zones van het gewestplan en hun impact op de ruimtelijke kwaliteit.
- > Oprichting beleidswerkgroep 'Hergebruik' die het nieuwe instrumentarium, conventant- en contractbenadering, uitwerkte voor het niet-agrarisch economisch hergebruik van bestaande agrarische gebouwen.
- > Onder de maatregel 'Omgevingskwaliteit' binnen PDPO III⁴ werden de thema's 'Herbestemmen van oude agrarische infrastructuur naar nieuwe functies', 'Begeleiding ombouw leegstaande hoeves' en 'Gebiedsgerichte oefening in (voormalig agrarische) gebouwen' opgenomen.

⁴ Het derde Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling (2014-20120)

Bereikbaarheid en kwaliteit van voorzieningen in landelijke gebieden: gezondheidszorg

Output: Advies (2010)

Synthese: Het advies is opgebouwd rond vijf thema's: preventie, eerstelijnsgezondheidszorg, betaalbaarheid, mobiliteit en woonzorg. In het advies worden ook enkele bestaande maatregelen en instrumenten kritisch bekeken vanuit het oogpunt van kwetsbare groepen op het platteland.

Uitwerking/realisaties:

- > Ondersteuning van project 'Bies-onderweg' van Mobiel21 dat inzette op de problematiek van mobiliteit
- > Onder de maatregel 'Omgevingskwaliteit' binnen PDPO III werden de thema's 'Aandacht voor kwetsbare groepen' en 'Brede basisvoorzieningen' opgenomen.

Stilte en rust als collectieve waarde(n)

Output: advies (2011)

Synthese: Het advies zet in op drie sporen: interdisciplinaire overleggroep en intermediair (werken aan een beleidskader); bewustmaking en burgerparticipatie (werken aan een voedingsbodem) en gegevensbank en communicatie (werken aan instrumenten).

Uitwerking/realisaties:

- > Organisatie van studiedag "Stilte, iedereen mag het horen!"
- > STeR- projectoproep met als doel stimuleren van lokale besturen, instellingen en verenigingen tot het opstarten en uitbouwen van projecten die bijdragen tot het beleven van stilte- en rustkwaliteit op het Vlaamse platteland
- > Conferentie "Stilte en rust voor Welzijn en Gezondheid"
- > Oprichting interdisciplinaire overleggroep STeRio
- > Rapport "een toekomst voor kwaliteitsvolle omgevingen met aandacht voor stilte, rust en ruimte in Vlaanderen"

Naar een eigenlijk gebruik van plattelandswegen

Output: Advies + voorbeeldenboek (2011)

Synthese: Voorbeeldenboek: bundelen van goede praktijken die lokale besturen aanzet om maatregelen te nemen zodat in de toekomst de landelijke wegen worden gebruikt waarvoor ze zijn bedoeld.
Beleidsadvies: 12 beleidsaanbevelingen met voorstellen tot verbetering van het mobiliteitsbeleid en het ruimtelijk beleid op het vlak van oneigenlijk gebruik van landelijke wegen.

Uitwerking/realisaties:

- > Voorbeeldenboek: omschrijft de problematiek van sluipverkeer en formuleert een reeks van maatregelen, gaande van vervoersorganisatie (planning, regelgeving) tot infrastructuurmaatregelen (barrières, verharding, kruispunten).
- > Studiedag in het Vlaams Parlement.
- > Resultaten zijn geïntegreerd in een opleiding van de Vlaamse Stichting Verkeerskunde en opgenomen in 2 VVSG-lezingen.
- > Onder de maatregel 'Omgevingskwaliteit' binnen PDPO III werd het thema 'Naar een functioneel wegennet op het platteland' opgenomen.

Bestuurskracht van landelijke gemeenten

Output: Advies + monitor (2013)

Synthese: Het advies omvat twee luiken: (1) aanbevelingen voor de Vlaamse overheid: continuering bestuurskrachtmeting, specifieke financiële ondersteuning plattelandsgemeenten en ondersteuning bottom-up initiatieven op gebiedsniveau, sterke stimuli voor vrijwillige fusies en een integrale benadering van plattelandsgemeenten. (2) Aanbevelingen naar de lokale besturen: vertaal de aanbevelingen uit de bestuurskrachtmeting in verbetertrajecten, stem beleidsplanning af op het beleids- en beheercyclus, besteed genoeg aandacht aan communicatie en afstemming intern en extern en zoek naar maximale synergie wat samenwerking betreft.

Uitwerking/realisaties:

- > VVSG-lezingen waarbij 70 gemeenten werden bereikt.
- > Bestuurskrachtmeting: traject met 61 gemeenten.
- > Plattelandsfonds (2013-2016), sinds 2017 opgenomen in Het Vlaams fonds voor de stimulering van (groot)stedelijke en plattelandsinvesteringen.

Lokale voedselstrategieën

Output: Advies (2015)

Synthese: Het advies beveelt aan om het 'Platform Korte Keten' te verbreden tot een 'Aanspreekpunt voor Lokaal Voedsel'. Eén van de taken voor het aanspreekpunt is de opmaak van een draaiboek voor steden en gemeenten die met een lokale voedselstrategie aan de slag willen.

Uitwerking/realisaties:

- > Studiedag 'De overheid als partner in lokale voedselstrategieën'
- > Vlaams aanspreekpunt lokale voedselstrategie onder de koepel van VVSG
- > De ambities van het strategisch platform korte keten krijgen verder vorm in de Raad van Belang, dat lokale voedselstrategieën promoot, sectoroverschrijdend werkt en waarin lokale partners, overheden en bedrijven een stem krijgen.
- > Resultaten voorgesteld op het bilateraal seminarie stadslandbouw NL – Vlaanderen.
- > Onder de maatregel 'Omgevingskwaliteit' binnen PDPO III werd het thema 'Lokale voedselstrategieën' opgenomen.

Oogstbare landschappen

Output: Advies (2017)

Synthese: beleidsaanbevelingen zoals het opstarten van het platform Oogstbare Landschappen (t.b.v. van het samenbrengen en ontsluiten van relevante kennis en initiatieven) en nieuwe voorstellen voor de implementatie en ontwikkeling van lokale biomassa-waardeketens en meer experimenteerruimte om hiaten in de wetgeving aan te pakken.

Uitwerking/realisaties: Platform Oogstbare landschappen, gecoördineerd door ANB en VLM. Tot de belangrijkste verwezenlijkingen behoort het bijeenbrengen van de sector met het oog op kennisopbouw en kennisdelen en het smeden van nieuwe allianties.

Economische activiteiten

Output: Advies (2017)

Synthese: Dit advies formuleert aanbevelingen om de tendens van 'ontweving' in de bestaande bebouwde kernen (woonwerkweefsel) te keren. Hiervoor wordt een meer proactief huisvestingsbeleid voorgesteld en dit samen met een performant systeem voor data-verzameling en monitoring.

Uitwerking/realisaties: VLAIO heeft een projectoproep gelanceerd voor lokale besturen voor vernieuwde aanpak en visievorming rond huisvestingsbeleid van bedrijven.

Duurzaam onderhoud landschap

Output: Advies (2019)

Synthese: Dit advies formuleert beleidsaanbevelingen voor een duurzame organisatie en financiering van het onderhoud van landschappelijke infrastructuur. Hiervoor wordt voorgesteld om meer interbestuurlijke samenwerking te organiseren, een participatief model voor de organisatie van het onderhoud te voorzien, structurele complementaire financiering vanuit alle bestuursniveaus te voorzien en aanvullende financieringskanalen te ontplooiën.

Uitwerking/realisaties: In het advies is een actieplan voor uitvoering en taakverdeling voor de verschillende actoren voorgesteld.

Meer informatie over de IPO-adviezen:

<https://www.vlm.be/nl/themas/platteland/IPO/themas/Paginas/default.aspx>

2 SUBSIDIES VOOR PLATTELANDSINITIATIEVEN EN -PROJECTEN

2.1 Europese plattelandssubsidies bevorderen omgevingskwaliteit en vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling

Kader en geschiedenis

Het programma voor plattelandsontwikkeling (PDPO) is sinds 2000 de tweede pijler van het toenmalige Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). VLM is aangeduid als PDPO-beheersdienst en vervult in die hoedanigheid een cruciale rol met de doorvertaling van plattelandsmatregelen van het GLB naar de Vlaamse context én de kwalitatieve uitvoering van maatregelen op terrein. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met de provincies.

De rode draad in de drie PDPO-programma's is een rendabele, economische leefbare landbouw in Vlaanderen enerzijds én een vitaal platteland anderzijds. Door de jaren heen zijn er enkele accentverschuivingen en specificaties doorgevoerd en is de wijze waarop de doorvertaling naar de Vlaamse context gebeurt, geëvolueerd.

Wellicht zullen deze twee speerpunten ook in de toekomst cruciaal voor het GLB blijven, al dan niet veel sterker beargumenteerd vanuit o.a. klimaatuitdagingen.

PDPO II

Het tweede Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling, kort PDPO II (2007 – 2013), had als doel de economische leefbaarheid van de Vlaamse landbouw te verbe-

teren en de leefbaarheid van het platteland te verhogen. Hierin werd bijzondere aandacht besteed aan verbrede activiteiten in de landbouw en aan milieuzorg.

De krachtlijnen hierin waren gestructureerd a.d.h.v. vier inhoudelijk strategische assen die financieel ondersteund worden.

VLM als beheerdienst focust op As 3 en As 4. As 3 stelde zich tot doel de leefbaarheid van het platteland en de diversificatie van de plattelandseconomie te verhogen. Om dit te bereiken was As 3 opgesplitst in twee delen, met name 'a. diversificatie van landbouwactiviteiten naar niet-agrarische werkzaamheden', het gaat om diversificatie en zorg door landbouwers, en 'b. gebiedsgerichte werking'.

As 4 was een Europees initiatief voor plattelandsontwikkeling dat tot doel heeft plattelandsectoren ertoe aan te zetten na te denken over het potentieel van hun gebied in een langere termijn perspectief. Van de vier assen was As 4 de enige die geen inhoudelijke doelstellingen maar een methodiek vooropstelt. De Leader-methodiek⁵ is een bottom-up, gebiedsgerichte en geïntegreerde aanpak waarmee de inhoudelijke doelstellingen uit andere assen worden gerealiseerd. Vlaanderen opteerde er, net als andere landen en regio's, voor om de Leaderaanpak enkel toe te passen in de gebiedsgerichte werking van As 3.

Voor de invulling van de assen stelde Europa een maatregelenpakket voor, waar Vlaanderen vijf maatregelen had uitgekozen die het meest van toepassing waren binnen het grondgebied. De maatregelen waren:

1. Bevordering toeristische activiteiten
2. Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandbevolking
3. Dorpskernvernieuwing en -ontwikkeling
4. Instandhouding en opwaardering landelijk erfgoed
5. Intermediaire dienstverlening

De uiteindelijke uitwerking van deze thema's was afhankelijk van de ingediende en goedgekeurde projectvoorstellen.

Het totale budget voor de gebiedsgerichte werking van As 3 en As 4 (Leader), Europees, Vlaams en provinciaal samen, bedroeg € 72.614.919. Er werden 924 projecten goedgekeurd. Het gemiddelde budget van een gebiedsgericht PDPO II project was ongeveer 144.000 euro, waarvan 53% gefinancierd.

In As 3 ging een groot aandeel van de budgetten in West-Vlaanderen en Antwerpen naar dorpskernvernieuwing en -ontwikkeling. Limburg voorzag heel wat middelen voor erfgoed en intermediaire dienstverlening en Oost-Vlaanderen relatief veel op het bevorderen van toeristische activiteiten.

⁵ **Leader** (Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale of Samenwerking voor plattelandsontwikkeling) ontstond begin jaren '90 op Europees niveau als een innovatieve methode voor de implementatie van het plattelandbeleid op terrein. Leader beoogt in een bottom-up aanpak een gebiedsgerichte visie op lange termijn te ontwikkelen en uit te voeren. Plaatselijke publiek-private samenwerkingsverbanden, de zogenaamde Plaatselijke Groepen (PG), creëren lokale ontwikkelingsstrategieën en voeren ze ook uit. Dit houdt in dat zij onder meer verantwoordelijk zijn voor de selectie van projecten, de begeleiding van de promotoren, de financiële en inhoudelijke opvolging van de uitvoering van de lokale ontwikkelingsstrategie, voorlichting en publiciteit. Tevens dienen de PG's multisectoraal te werken, waardoor samenwerking en netwerkvorming worden bereikt. Vlaanderen neemt al sinds de start van de methodiek deel aan het Leader-verhaal.

In Leader valt de grote inzet van het Pajottenland voor basisvoorzieningen op. Net als in de As 3-werking van Limburg geven de Limburgse Leadergebieden geen PDPOII-steun aan dorpskernvernieuwing en -ontwikkeling. Haspengouw zette sterk in op landelijk erfgoed en Kempen-Maasland het meest van alle gebieden op toerisme. Westhoek zette, net als de provincie West-Vlaanderen, heel wat middelen in voor de dorpskernvernieuwing en -ontwikkeling. Intermediaire dienstverlening was een belangrijke uitgavepost in Midden-Kempen, Meetjesland, Leie & Schelde en Tielts Plateau.

Als er wordt gekeken naar de projectpromotoren, bleken provinciale diensten voornamelijk rond intermediaire dienstverlening te werken. Gemeenten dienden veelal projecten in rond dorpskernvernieuwing en in mindere mate rond toerisme en basisvoorzieningen.

Private promotoren (particulieren, vzw, middenveldorganisaties, ondernemingen) waren actief in alle plattelandsdomeinen van het platteland en dienden dan ook projecten in die verband houden met elk van de vijf maatregelen.

De evaluatie van de maatregelen gebeurde op basis van intern cijfermateriaal en de 'Ex post evaluatie Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013'⁶ (IDEA consult, 2013):

1. Bevordering van toeristische activiteiten had gemiddeld de laagste projectkost (€ 61.424). Het ging hier dan ook over infrastructureel en procesmatig niet al te zware projecten om te implementeren, zoals ont-haalknooppunten, recreatieve infrastructuur, toeristische diensten, streekeducatieve begeleiding, etc. Het doel was minder bekende plattelandsplekken in
2. Dorpskernvernieuwing en -ontwikkeling was de populairste maatregel in projectuitwerkingen en had daarbij ook gemiddeld de hoogste projectkost (€ 87.035). Het ging dan ook om hardere infrastructurele projecten met meer administratieve en participatieve voorbereiding en begeleiding. De projecten voor

de kijker te zetten om zowel het identiteitsgevoel, als de lokale economie te bevorderen. De basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking waren voornamelijk gericht op jeugd, ouderen, kansarmen en personen met een handicap en zijn voornamelijk projecten rond ouderenvoorzieningen en dienstverlening naar wonen. Maar ook speelinfrastructuur, groendienst voor zorgbehoevenden, dorpsrestaurants en buurtwinkels, vrouwen emancipatie, sociale werkplaatsen, etc.

de kijker te zetten om zowel het identiteitsgevoel, als de lokale economie te bevorderen. De basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking waren voornamelijk gericht op jeugd, ouderen, kansarmen en personen met een handicap en zijn voornamelijk projecten rond ouderenvoorzieningen en dienstverlening naar wonen. Maar ook speelinfrastructuur, groendienst voor zorgbehoevenden, dorpsrestaurants en buurtwinkels, vrouwen emancipatie, sociale werkplaatsen, etc.

⁶ Consortium van IDEA Consult, Universiteit Gent en Antea Group, evalueerde het ontwerp van dit programma PDPO II.

zagen bijvoorbeeld de renovatie en inrichting van dorpshuizen en ontmoetingscentra, of de heraanleg van openbaar domein. De focus van deze maatregel lag op de leefbaarheid van kleine plattelandsdorpen door enerzijds het faciliteren van ontmoetingen en anderzijds door het dorpschoon van de publieke ruimten te waarborgen. De participatieve ontwikkeling van een dorpshuis en haar functies is een ideale methode tot gemeenschapsvorming.

3. De instandhouding en opwaardering van landelijk erfgoed was een gemengd soort van projecten, waaronder de restauratie

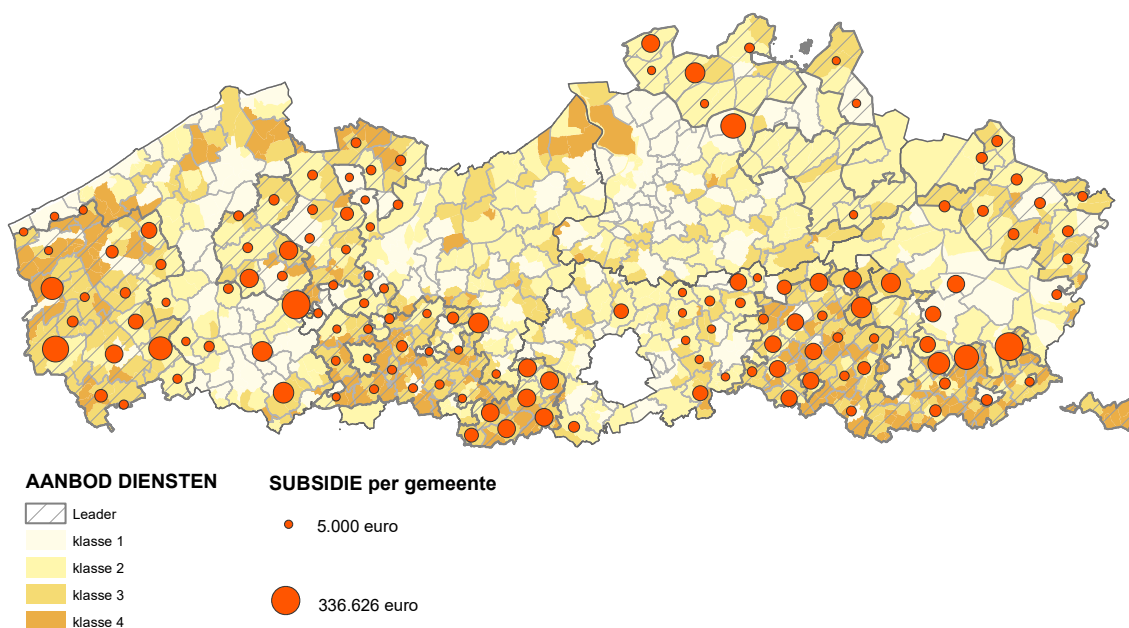
van niet-beschermd kleinschalig cultuurhistorisch erfgoed, aanleg kunst- of cultuurelementen, acties rond stilte en duisternis, opwaarderen van kwaliteitsvolle landschappelijke en natuurlijke elementen, etc.

4. De intermediaire dienstverlening bracht eveneens een veelzijdigheid aan projecten voort. De maatregel voorzag opleiding en vorming voor zowel landbouwdiversificatie als voor nieuwe vormen van maatschappelijk verantwoord ruraal ondernemerschap. Deze maatregel werd verbreed naar meerdere vormen van dienstverlening. Voorbeelden zijn het opzetten van onder-

steuning voor streekproducten, plattelandseducatie, kooklessen, drugspreventie, het aantrekken en behouden van jongeren in rurale gebieden, etc.

De werkelijke impactberekening van deze projecten vraagt grondiger onderzoek. Een voorbeeld kan gegeven worden op basis van het onderzoek "Omschrijving Platteland" (AMRP, 2010). Op de tevredenheidskaart over basisvoorzieningen, is de subsidiegrootte vanuit PDPO II geplaatst. De kaart geeft aan dat er een bepaalde doeltreffendheid was in de gebiedsgerichte invulling en toepassing van de maatregelen in deze periode.

AANBOD DIENSTEN - BUDGET

Kaart 1: Combinatiekaart tevredenheid over basisvoorzieningen uit de studie omschrijving platteland (AMRP, 2010) en de goedgekeurde projecten op basisvoorzieningen (2007-2011). Klasse 1 staat voor de hoogste tevredenheid.

In het algemeen streefden de maatregelen naar het mogelijk maken van innoverende projecten. Leader bleek daarvoor de meeste kansen te bieden door de kleinere schaal van projecten en budgetten, de aangemoedigde samenwerkingen en de intensieve begeleiding door de Leadercoördinatoren.

Hierin werkten As 3 en As 4 ook aan maatregel 311 rond diversificatie van de land- en tuinbouwsector, al dan niet expliciet vermeld. Naast de primaire productie werden er ook projecten gestart die de mogelijkheid boden functies te ontwikkelen rond hernieuwbare energie, detailhandel, toerisme,

ambachtelijke activiteiten, zorg, etc. Volgens Messely (2014)⁷ verbreedt de plattelandseconomie dan ook in het algemeen. Een heel nieuw aantal actoren en activiteiten in het platteland maken een multisectoriële en geïntegreerde plattelandsontwikkeling mogelijk.

⁷ <https://biblio.ugent.be/publication/4390333/file/4390334>

Naast innovatie was het waarborgen van de leefkwaliteit op het platteland een belangrijk beginsel. Vooral de projecten voor dorpskernvernieuwing en voor basisvoorzieningen waren hier noodzakelijk en vulden dan ook samen bijna de helft van de subsidies in (As 3 en As 4 samen). Wegens hogere projectkosten was As 3 hier de voornaamste verlener voor.

Leader zorgde in het algemeen voor meer bestuurskracht in de betrokken gebieden. De Leader-aanpak geeft de kans om nieuwe partners bij elkaar te brengen en binnen een geïnstitutionaliseerde bestuursstructuur aan beleidsvoering te doen. Leader bracht dan ook meer publiek-private werkingen voort dan As 3.

PDPO III

Op Europees niveau zijn 6 prioriteiten voor Pijler II in het PDPO III (2014-2020) naar voren geschoven. Daarnaast zijn er nog drie horizontale doelstellingen: innovatie, milieu, en klimaatmitigatie en – adaptatie. Het PDPO III is een regionale vertaling van dit programma op Vlaams niveau. PDPO III maakt hiervoor gebruik van een keuze uit maatregelen die door Europa gedefinieerd werden. VLM beheert 3 van deze maatregelen: basisvoorzieningen en dorpsvernieuwingen in plattelandsgebieden (M07), samenwerking (waaronder ‘plattelandsontwikkeling door samenwerking met de stedelijke omgeving’ en ‘versterken omgevingskwaliteit en vitaliteit van het platteland door samenwerkingen’- M16) en steun voor plaatselijke ontwikkeling in het kader van Leader (M19). Deze worden afgekort tot OKW-investeringen, OKW-samenwerking en Leader, waar OKW staat voor omgevingskwaliteit.

Onder OKW-investeringen worden projecten gezien van vzw's, publieke entiteiten of andere organisa-

ties, die zich inpassen in één van volgende thema's:

- > De beleving op het platteland kansen geven met respect voor de streekidentiteit, met aandacht voor erfgoed, tradities en toerisme;
- > De open ruimte vrijwaren en ontwikkelen, met aandacht voor de multifunctionaliteit;
- > Aandacht voor kwetsbare groepen op het platteland, incl. de armoedeproblematiek;
- > Leefbare dorpen, met aandacht voor de (multi-)functionaliteit van de bebouwde en onbebouwde ruimte;
- > Naar een functioneel wegennet op het platteland, incl. de mobiliteitsproblematiek.

Onder OKW-samenwerking vallen de projecten met een uitdrukkelijke focus op samenwerkingen tussen verscheidene projectpromotoren, rond één van volgende thema's:

- > Proefprojecten, beperkt tot volgende thema's:
 - > milieu en biodiversiteit;
 - > klimaat (duurzame energie en klimaatadaptatie);
 - > armoede in de landbouw en plattelandsgemeenschap;
 - > sociaaleconomische projecten met duidelijke koppeling aan landbouw;
 - > toeristische projecten met duidelijke koppeling aan landbouw;
- > Samenwerking tussen kleinschalige marktdeelnemers met als doel gemeenschappelijke werkprocedures te organiseren en voorzieningen en hulpbronnen te delen, alsook om toeristische diensten rond plattelandstoerisme te ontwikkelen en te vermarkten. (Hier zijn de begunstigden enkel micro-ondernemingen!);
- > Horizontale en verticale samenwerking tussen actoren in de toeleveringsketen met oog op de

oprichting en ontwikkeling van korte toeleveringsketens en plaatselijke markten en hun afzetbevorderingsactiviteiten;

- > Gezamenlijke actie met oog op klimaatmitigatie en -adaptatie en gezamenlijke benaderingen van milieuprojecten en geldende milieupraktijken, inclusief efficiënt waterbeheer, gebruik van hernieuwbare energiebronnen en instandhouding van het landbouwlandschap;
- > Horizontale en verticale samenwerking tussen actoren in de toeleveringsketen in de duurzame levering van biomassa voor gebruik in voeding en energieproductie en industriële processen;
- > Diversificatie van landbouwactiviteiten naar activiteiten rond gezondheidszorg, sociale integratie, door de gemeenschap gesteunde landbouw en voorlichting over milieu en voedsel;
- > Samenwerking rond erfgoed;
- > Samenwerking rond armoedebestrijding.

Aangezien het Europese cofinancieringspercentage bij de programmaperiode voor PDPO III verhoogde, besloten het Vlaams Gewest en de provincies om hun budgetten op gelijk niveau te houden en daarmee aanvullend op de gebiedsgerichte werking van het PDPO III bijkomende middelen te voorzien voor de ondersteuning van plattelandsprojecten, via de maatregel Platteland Plus. Deze subsidiemaatregel, zonder Europese steun, beoogt dezelfde doelstellingen en is gericht op dezelfde thema's als de maatregelen Omgevingskwaliteit.

De Europese en Vlaamse maatregelen in het kader van PDPO III en Platteland Plus vormen voor de provincies een kader waarbinnen zij eigen accenten leggen, bepaald in de provinciale plattelandsontwikkelingsplannen. Concreet organiseren de provinciale diensten

platteland de projectoproepen voor de Europese PDPO-maatregelen 'versterken van de omgevingskwaliteit en vitaliteit van het platteland door samenwerking' en 'versterken van de omgevingskwaliteit en vitaliteit van het platteland door investeringen' enerzijds en Platteland Plus anderzijds. De provincies ondersteunen initiatiefnemers en projectpromotoren bij de indiening, opbouw en beheer van deze plattelandsprojecten.

Om deze maatregelen te realiseren, beschikt Vlaanderen voor PDPO III over een totaalbudget voor OKW en Leader samen van € 50.691.578. Voor OKW-investeringen en OKW-samenwerking samen, is er vanuit EU, Vlaanderen en de provincies een budget van € 21.573.076 voorzien als subsidie voor projecten, waarvan tot eind 2018 al € 16.042.848 goedgekeurd werd. Voor Leader werd er door EU,

Vlaanderen en de provincies samen € 24.725.632 voorzien als subsidie voor projecten, waarvan eind 2018 reeds € 16.042.848 goedgekeurd was. De overige middelen werden ingezet voor de werking van de provinciale plattelandscoördinatoren en Leadercoördinatoren.

Voor de maatregel Platteland Plus voorzien Vlaanderen en de provincies een totaalbudget van € 12.666.569 (t.e.m. 2019), waarvan tot eind 2018 al € 10.110.470 goedgekeurd werd.

De provincies en de plaatselijke groepen evalueerden tussentijds de eigen werking voor respectievelijk OKW, Platteland Plus en Leader en de resultaten van de afgeronde en lopende projecten over de periode 2014-2018. Op basis van deze evaluatie en interne cijfers van de VLM, kan een eerste beeld geschetst worden van de impact van deze maatregelen.

Omgevingskwaliteit

Alle provincies hebben binnen het Europese kader van de PDPOIII-maatregelen een keuze gemaakt om eigen accenten te leggen in hun plattelandsbeleid. OKW, Leader en Platteland Plus werken hierin aanvullend en de provincies leggen hierin eigen accenten en

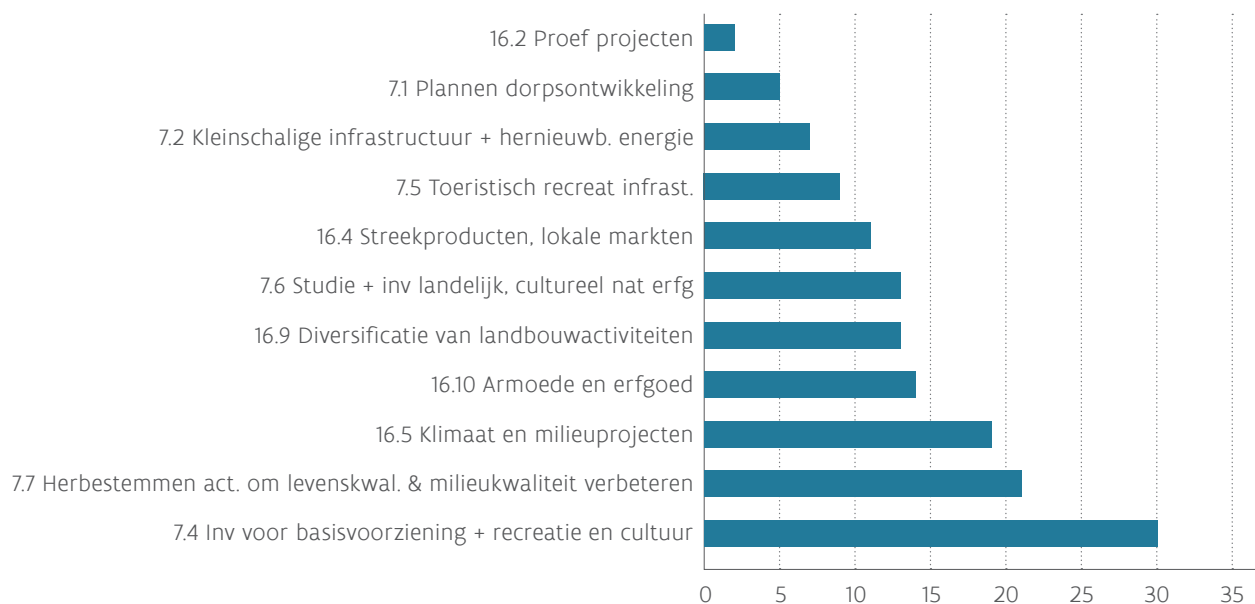
pakken de doelstellingen geïntegreerd aan. Door de sterke focus van de PDPO maatregelen op samenwerking, worden thema's samen uitgewerkt bv. klimaat en duurzame ontwikkeling.

Vervolgens wordt de agrarische focus van PDPO door de provincies op verschillende manieren inge-

vuld. Volgende drie thema's komen bij alle provincies aan bod:

1. Leefbare dorpen
2. Beleving op het platteland met respect voor de streekidentiteit
3. Gezamenlijke acties m.b.t. klimaatmitigatie, adaptie en milieuprojecten

Aantal projecten (2015-2019) per indicatorEU

Grafiek 1: Aantal projecten binnen OKW (investeringen en samenwerkingen samen) in de periode 2015-2018, per indicator aangereikt.

Grafiek 1 toont dat het grootste aantal goedgekeurde projecten investeringen zijn voor basisvoorzieningen, recreatie en cultuur. Dit zit onder OKW-investeringen, samen met de indicatoren kleinschalige infrastructuur, hernieuwbare energie, studies en investeringen in landelijk, cultureel en natuurlijk erfgoed (landschapswaardering en herbestemmingen) en toeristisch recreatieve infrastructuur. Deze investeringsprojecten zijn kapitaalintensief en zetten in op duurzame, langetermijninvesteringen met

inachtneming van milieuprestaties, klimaatadaptatie en een inclusieve rol voor de plattelandsbewoners. Gemiddeld bedraagt de projectkosten binnen OKW-investeringen € 300.500, waarvan gemiddeld € 111.290 wordt gesubsidieerd door de overheid (EU + Vlaams + Provincies). De meeste projecten gaan over: landschapsbescherming, ontmoetings-, gemeenschaps- en cultuurcentra, herbestemming religieuze gebouwen, multifunctionele jeugdruimtes, gemeenschapsinfrastructuur, polyvalente

centra, volkstuinten, educatieve- en vormingsplekken, opwaarderingen dorpskernen en de heraanleg van publieke ruimten en trage wegen. In totaal gaat het voor de periode 2015-2019 over 48 projecten.

In OKW-samenwerkingen zijn er 95 projecten, met de bemerking dat deze categorie pas na 2015 apart wordt bekeken. De projecten binnen de maatregel samenwerking en dienstverlening zijn dan ook minder kapitaalintensief en kennen daarom een grotere diversiteit.

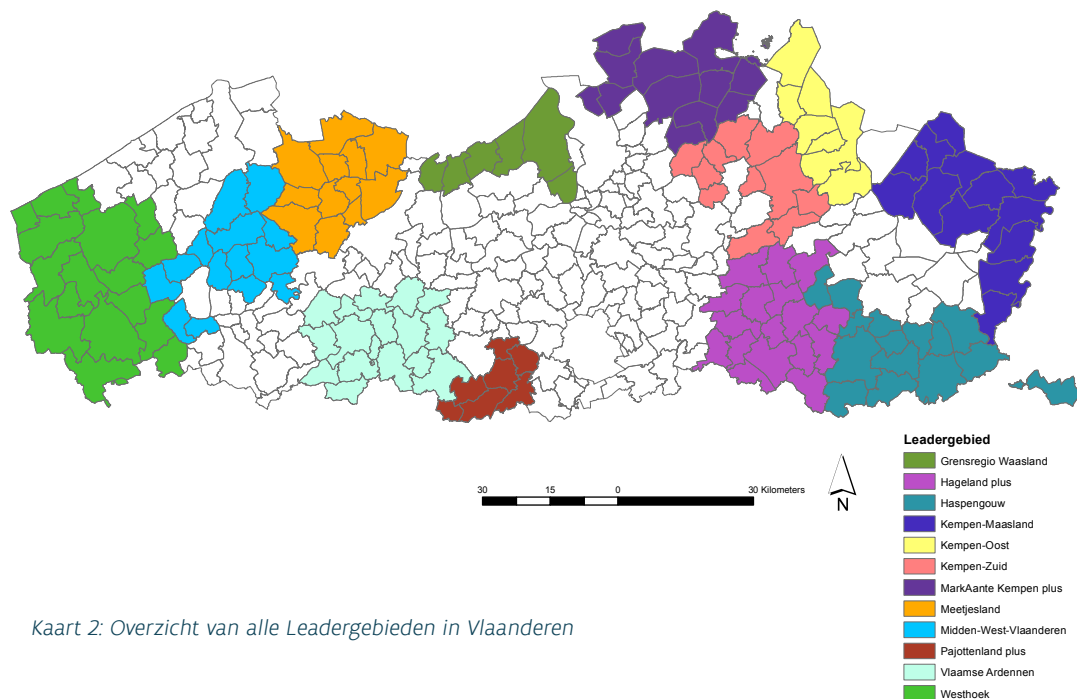
Gemiddeld bedraagt de projectkost binnen OKW-samenwerkingen € 170.330, waarvan gemiddeld € 89.555 wordt gesubsidieerd door de overheid (EU + Vlaams + Provincies). Wat dus procentueel een groter aandeel subsidie is dan bij de investeringsprojecten. De intensiteit zit dan wel niet in het kapitaal, maar in de samenwerking tussen meerdere sectoren en

verschillende actoren op het platteland. Voorbeeldprojecten zijn: hoeveproeverijen en proeftuinen, faunaplannen, recreatieve opwaardering boscomplexen, schoolprojecten, digitale platformen, wandel streekgidsen, voedselstrategieën en -distributieplatformen, landschaps- onderhoud, vernieuwend agrarisch hergebruik van landbouwinfra-structuren, klimaatploegen, studies

en karteringen, opwaardering van het gemeenschapsleven, coaching plattelandsondernemers.

De projectpromotoren geven zelf aan dat hun maatschappelijk belang blijkt uit de focus op jobcreatie, innovatie, klimaat en milieu en sociale inclusie en armoedebestrijding.

Leader in Vlaanderen 2014-2020

Kaart 2: Overzicht van alle Leadergebieden in Vlaanderen

Leader

Op Vlaams niveau staat Leader ingeschreven als een maatregel in het PDPO III, met name “Steun voor plaatselijke ontwikkeling in het kader van Leader – vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling” (M19), op provinciaal niveau kaderen ze in de provinciale plattelandontwikkelingsplannen.

Vanuit het PDPO III wordt voor Leader voornamelijk gefocust op inrichting en onderhoud van het platteland en de sociale problemen voortkomend uit de wijzi-

gingen in de landbouwsector. Het multifunctionele platteland biedt zo een drager voor de diversificatie van de landbouw op het vlak van streekproducten en lokale voedselstrategieën, bodem- en waterbeheer, recreatie, erfgoed, sociale voorzieningen, agrodiversiteit, energie, etc.

Daarbij zet Leader ook in op de horizontale doelstellingen klimaatverandering, milieu en innovatie. Hieronder vallen bijvoorbeeld: duurzame energie, klimaatadaptatie, bos-, bodem-, en waterbeheer, werken aan

biodiversiteit, kennisoverdracht en innovatie in de reguliere en/of biologische land- en tuinbouwsector en stimuleren van startende en jonge rurale ondernemers. Daarnaast komen ook de thema's streekidentiteit, leefbare dorpen, armoede en kwetsbaarheid en open ruimte aan bod.

Voor de periode 2015-2018 zijn er al 296 projecten goedgekeurd met een gemiddelde totale projectkost van € 94.709, waarvan de gemiddelde cofinanciering € 56.659 bedraagt.

Ook in de Leader-gebieden wordt de maatregel rond basisvoorzieningen en dorpsvernieuwingen in plattelandsgebieden het meest gekozen. 5 deelthema's komen hierin voor:

1. beleving op het platteland kansen geven met respect voor de streekidentiteit;
2. de open ruimte vrijwaren en ontwikkelen;
3. aandacht voor kwetsbare groepen op het platteland;
4. leefbare dorpen;
5. naar een functioneel wegennet op het platteland.

Leader behandelt deze thema's integraal zodat bijvoorbeeld een leefbaar dorp de mogelijkheden schept tot de waardering en ontwikkeling van open ruimte, mits een functioneel wegennet, wat samen kansen biedt aan kwetsbare groepen.

Samenwerking doorheen alle projecten is een basiswaarde naar waar gestreefd wordt bij Leader. Via uitgebreide interne en externe communicatie, wordt getracht zoveel mogelijk mensen en organisaties te informeren, te betrekken en te engageren. Waarmee gesteld kan worden dat Leader een hoog democratisch gehalte heeft en werkelijk de Europese, Vlaamse en provinciale doelstellingen voor het platteland tot aan de bevolking brengt. Een meerwaarde van Leader binnen het PDPO III, is het bundelen van doelen en actoren binnen lokale projecten.

Daarnaast staat Leader voornamelijk garant voor een uitgebreide kennisdeling. De Leader-projecten zijn rechtstreekse investeringen in innovatie, kennisontwikkeling en educatie. Ook al spitsen de projecten zich soms toe op bepaalde doelgroepen zoals de landbouwer of de jeugd, blijft het maatschap-

pelijk belang van de ontwikkelende kennis en educatie steeds op de voorgrond. Leader gebruikt kennis om een draagvlak te creëren voor de zorg en ontwikkeling van het platteland in multifunctioneel gedefinieerde thema's. Voorbeeldprojecten gaan over de introductie van precisielandbouw, multimedia-technieken in de beleving van landschappelijk erfgoed, wandelpaden langs opmerkelijke landbouwpraktijken, gebiedsvisies met lokale ondernemers, beschermprogramma's agrarisch erfgoed, netwerkmomenten rond agromechatronica, verscheidene samenwerkingsmodellen in agrobeheergroepen, etc.

Een belangrijk thema is open ruimte. De verstedelijkingsdruk op de Leader-gebieden, brengt een aantal projecten naar voor die proactief inspelen op deze evolutie, door bijvoorbeeld de open ruimte te promoten als een steekidentiteit die gerespecteerd moet worden.

Door het inzetten op identiteit en toerisme, doen de Leader-gebieden aan een vorm van educatie die verder rijkt dan hun eigen gebied, zodat de waardering van landschap en landbouw ook tot in stedelijke gebieden komt. Projecten zetten hier op in via toeristische routes, activiteiten rond landschapseducatie en landschapsherstel.

Daarnaast zet Leader eveneens in op de rode draad van het PDPO, met de co-evolutie tussen agrarische ontwikkelingen en sociale, pedagogische, economische en andere maatschappelijke ontwikkelingen.

Kennis die streeft naar milieubewustzijn, naar appreciatie voor landbouw en landschap, naar zorg voor gezondheid, etc. Het landbouwaspect zit hierin voor het merendeel verweven, wat leidt tot een groter draagvlak voor de landbouw.

Eenzelfde draagvlak-door-kennis-logica wordt toegepast voor maatregelen tegen armoedebestrijding en voor sociale cohesie. Door enerzijds de rol van landbouw te

duiden in het bezwern van (kans) armoede en anderzijds precare situaties van landbouwers uit de taboesfeer te halen, wordt de landbouwgemeenschap publiek meer gewaardeerd. Dit geldt uiteraard ook voor andere groepen op het platteland. De vele zorgboerderijen, dorpspunten voor ouderen, drughulpverlening, ontmoetingsplaatsen, soepbedelingen en andere gemeenschapsinitiatieven staan hiervoor als voorbeeld.

Platteland Plus

Platteland Plus heeft niet de strikte geografische afbakening, noch de agrarische focus van de Omgevingskwaliteit en Leader. Dit maakt het een soepel instrument om projecten te initiëren, aanvullend op het Europees plattelandsbeleid. In hun plattelandsontwikkelingsplannen leggen de provincies met Platteland Plus dan ook meestal de focus op wat zij als een specifieke plattelandsuitdaging zien binnen hun gebied. Voor Antwerpen zijn dat leefbare dorpen en belevingen op het platteland met kansen voor streekidentiteit. Ook

Limburg zet in op plattelandsbelevingen en vult hun Platteland Plusprogramma aan met een grote reeks proefprojecten. West-Vlaanderen gebruikt deze maatregel enkel voor dorpskernvernieuwingen. In Oost-Vlaanderen is de maatregel gericht op participatieve trajecten voor de inrichting van multifunctionele buitenruimtes op buurtniveau met als doel ontmoetingen te bevorderen, alsook op projecten voor erfgoed en toerisme. Tot slot is Platteland Plus in Vlaams-Brabant een algemeen aanvullend co-financieringskanaal voor hun plattelandsbeleid. Enkele projecten gericht op open ruimte en kwetsbare groepen zijn ook mogelijk gemaakt met deze maatregel.

De Platteland Plus projecten beogen hoofdzakelijk doelstellingen inzake milieu, klimaat, jobcreatie en samenwerking.

In de periode van 2015-2018 werd er reeds voor € 23.011.994 aan projectkosten voor 116 projecten goedgekeurd, met € 10.110.470 als totale cofinanciering van de Vlaamse overheid en de provincies samen.

2.2 Subsidies voor geïntegreerd plattelandsbeleid ondersteunen diverse plattelandsactoren en -projecten

Vanaf 2005 is de werking van verschillende plattelandsactoren ondersteund met facultatieve werkings- en projectsubsidies in het kader van het geïntegreerd plattelandsbeleid. Deze ondersteuning wordt geboden aan een verscheidenheid aan initiatieven op het platteland en plattelandsactoren. De thema's waarrond gewerkt wordt, beslaan een divers palet aan specifieke plattelandsuitdagingen beschreven in het Vlaams Plattelandsbeleidsplan zoals participatie

in dorpen, plattelandseconomie, voedselproductie, volkstuinen, omgevingskwaliteit en kwetsbare groepen. Daarnaast werden de afgelopen jaren een aantal quick wins ondersteund, dit zijn kleinschalige projecten die op korte termijn resultaten op het terrein genereren, binnen verschillende landinrichtingsprojecten (De Merode, Scheldelandschapspark, De Wijers,). Er worden eenmalige en meerjarige subsidies aan lokale en regionale verenigingen

toegekend, soms voor een specifiek project, soms voor de werking van de betrokken organisatie. Voor sommige thema's wordt gewerkt met een projectoproep en voor andere thema's wordt een specifiek projectvoorstel gehonoreerd.

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste thema's en projecten. Een gedetailleerde overzicht van de ondersteunde projecten is toegevoegd in bijlage.

Belangrijkste thema's en projecten

Sociale cohesie en participatie in dorpen

Sinds 2008 zijn voor de doelstellingen m.b.t. sociale cohesie, participatie en leefbaarheid in dorpen uit het Vlaams Plattelandsbeleidsplan verschillende bottom-up initiatieven gestimuleerd en ondersteund voor een totaalbedrag van 1.385.290 euro. De projecten die gesteund werden, zijn

- Dorp met een toekomst, Dorpsateliers en een publicatie Dorpenbeleid van Landelijke Gilden vzw;
- DORP inZICHT van Samenlevingsopbouw Meetjesland, gevolgd door een werkingssubsidie voor de Vlaamse Vereniging voor Dorpsbelangen;
- de projectoproep Buurten op den

Buiten in samenwerking met de Koning Boudewijnstichting. Daarnaast organiseert de VLM sinds 2017 de wedstrijd Dorpskracht.

Met deze projecten en initiatieven worden concrete resultaten geboekt inzake sociale cohesie, leefbaarheid en participatie in dorpen in Vlaanderen. De inzichten en ervaringen uit deze projecten, aangevuld met de informatie en kennis uit 3 dialoogdagen in 2017 zijn opgenomen in een beleidsadvies over dorpenbeleid in Vlaanderen dat in de komende regeerperiode nog verder uitgewerkt kan worden en tot nieuwe concrete initiatieven kan leiden.

Plattelandseconomie

Vanaf de start van het nieuwe beleidsveld plattelandsbeleid is werken op het platteland en plattelandseconomie een belangrijk thema. Met het Vlaams Plattelandsbeleidsplan wordt onder meer een kwaliteitsvolle en concurrentiële plattelandseconomie vooropgesteld. Hierbij wordt gekeken naar de land- en tuinbouw en andere en nieuwe economische spelers. Duurzame ontwikkeling van het platteland omvat ook de economische perspectieven. Alle economische dragers op het platteland moeten daarbij aandacht krijgen, met oog voor de (ruimtelijke) omgevingskwaliteit. Om deze beleids-

doelstellingen te concretiseren, worden vanaf 2005 verschillende bottom-up initiatieven gestimuleerd en ondersteund voor een totaalbedrag van € 4.076.352. De projecten die gesteund worden, spelen in de volgende economische aspecten of sectoren:

- Buurtwinkels
- Hopteelt
- Hoeveproducten
- Glastuinbouw
- Marketing/regional branding
- Paardenhouderij
- Schapenhouderij
- Agrobeheer

Voedselproductie

Het 2^e actieplan bij het Vlaams Plattelandsbeleidsplan voor de periode 2013-2015 vermeldt 'een duurzame voedselproductie garanderen' als een maatschappelijke uitdaging. Hierbij wordt gekeken naar de relatie tussen de stad en het platteland, lokale voedselketens en de toegang tot grond. De problematiek wordt verder verkend en uitgediept met het IPO-advies Lokale Voedselstrategieën van 2015. Om een antwoord te bieden aan deze beleidsuitdaging worden vanaf 2013 enkele bottom-up initiatieven en vanaf 2017 de werking van een aanspreekpunt voor lokale voedselstrategieën ondersteund voor een totaalbedrag van € 302.866.

Volkstuinen

In het Vlaams Plattelandsbeleidsplan van 2009 is het afstemmen van de doelen tussen stad en platteland één van de doelstellingen, waarbij peri-urbane gebieden gezien worden als de plekken waar gezocht wordt naar een hedendaagse invulling met als centrale doelstellingen multifunctionaliteit, verweving en medegebruik. Volks-

tuinparken worden daarbij gezien als succesvolle voorbeelden waarbij mensen in gebieden met een hogere bevolkingsdichtheid en een lagere beschikbaarheid aan groene ruimte, samenkomen om te tuinieren en elkaar te leren kennen. In het Programma voor Plattelandsontwikkeling 2014 – 2020 (PDPO III) is ook een maatregel voorzien voor

de aanleg van volkstuinparken als onderdeel van het maatregelenpakket omgevingskwaliteit, als onderdeel van lokale voedselstrategieën. De voorbije zeven jaren investeerde de Vlaamse overheid € 2.813.442,90 voor de inrichting van meer dan 160 volkstuinparken en de sensibilisering en communicatie over dit thema.

Kwetsbare groepen

Het IPO keurt in 2006 een advies over de kwaliteit en bereikbaarheid van voorzieningen voor welzijn en gezin goed. Het Vlaams Plattelandsbeleidsplan voorziet meerdere acties om via een geïntegreerde aanpak knelpunten voor kwetsbare bewoners op de agenda te zetten, in te zetten op participatie

en overleg en oplossingen aan te reiken en uit te voeren. Verschillende projecten moeten een antwoord bieden op de hulp en zorgbehoeften van kwetsbaren of vervoersafhankelijke mensen op het platteland. Daarom worden vanaf 2008 verschillende bottom-up initiatieven gestimuleerd

en ondersteund voor een totaalbedrag van 797.106 euro. De projecten die gesteund worden, spelen in de zorgbehoeften van:

- ouderen
- vervoersarmen
- vrouwen in land- en tuinbouw.

Omgevingskwaliteit

Stilte en rust worden als basis-kwaliteiten van het platteland benoemd in het Vlaams Plattelandsbeleidsplan. Vanaf 2008 zijn een 4-tal lokale pilootprojecten voor stilte en rustbeleving ondersteund voor een totaalbedrag van 60.000 euro. 'Werken aan de omgevingskwaliteit op maat van een gebied' wordt een doelstelling in het 2^e actieplan waarbij stilte en rust gebiedsgericht vormgeven een uitgesproken actie is. Bovendien keurt het IPO in 2011 een advies over 'Stilte en rust als collectieve waarde' goed. Ten slotte worden de resultaten van de projectsubsidie ook verwerkt in de aanbevelingen voor het duurzaam beheren, inrichten en ontsluiten van stille en rustige plekken uit het STeRio-traject uit de periode 2013-2016.

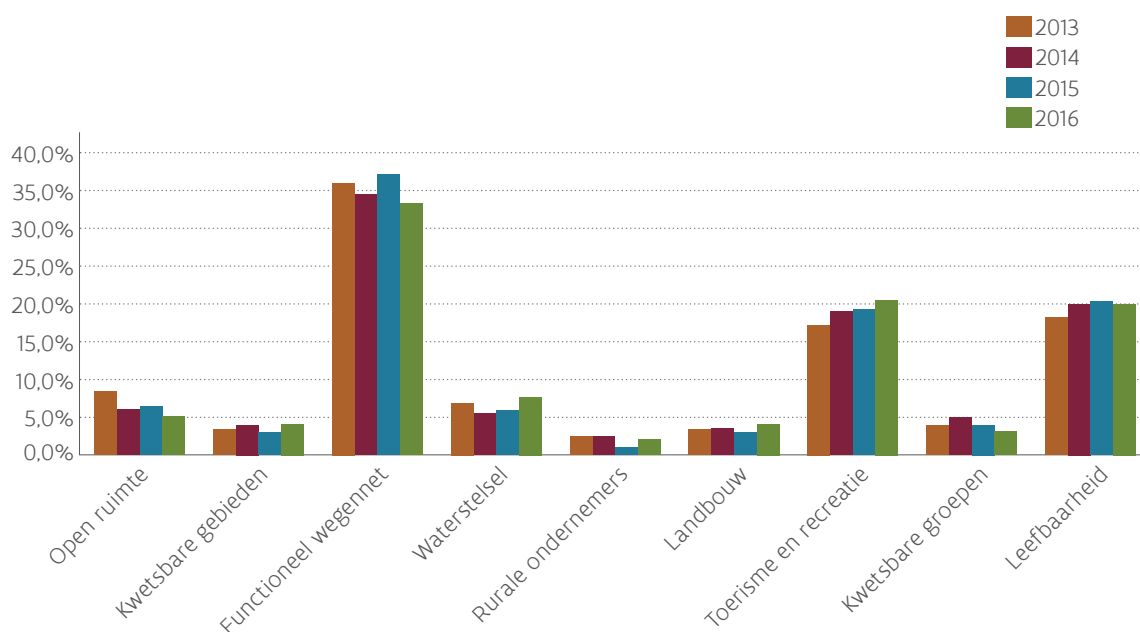
2.3 Het Plattelandsfonds bood plattelandsgemeenten extra werkingsmiddelen

Plattelandsgemeenten zijn een onmisbare bondgenoot om maatschappelijke uitdagingen van morgen te beantwoorden: zoals investeren in duurzame energievoorziening, in ruimte voor waterberging voorzien en waterbevoorrading vrijwaren, tegengaan van en aanpassen aan klimaatopwarming, een duurzame voedselproductie garanderen enzovoort.

Plattelandsgemeenten hebben heel wat troeven in handen, maar worden evenzeer geconfronteerd

met de keerzijde van hun typische kenmerken zoals de uitgestrektheid, de lage bevolkingsdichtheid en de open ruimten. Het gemiddelde inkomen en de waarde van het onroerend goed is lager op het platteland in vergelijking met de steden, en bovendien hebben de gemeenten vaak weinig economische activiteit waar ze voldoende inkomsten uit kunnen putten. Die structurele minderinkomsten resulteren in een lage fiscale draagkracht terwijl bepaalde taken relatief zwaarder doorwegen

bijvoorbeeld het onderhoud van de wegeninfrastructuur en het bermbeheer. Vlaanderen erkent de specifieke problematiek van deze gemeenten. In 2013 werd van start gegaan met het Plattelandsfonds. Tot en met 2016 werden via het Plattelandsfonds in totaal 24 miljoen euro aan trekkingsrechten ter beschikking gesteld aan 50 plattelandsgemeenten. 399 projecten werden goedgekeurd en droegen bij tot verschillende plattelandsdoelstellingen.

Grafiek 2: Vergelijking periode 2013 - 2016 percentueel aandeel van het jaarlijks budget per plattelandsdoelstellingen

Bij vergelijking van de verschillende indieningsperiodes blijkt dat de verdeling van de middelen vrij gelijklopend is. De doelstelling 'een functioneel wegennet op het platteland verder onderhouden, herstellen of heraanleggen' blijft de grootste doelstelling qua mid-

delen over de jaren heen. Dit ligt in de lijn der verwachting gezien bij de studie⁸ uitgevoerd ter voorbereiding van het plattelandsfonds werd reeds aangegeven dat onderhoud, herstel en heraanleg van wegen een belangrijke en veelal omvangrijke taak is voor platte-

landsgemeenten waar bovendien een zware financiële inspanning aan vasthangt.

Sinds 2017 is het Plattelandsfonds opgenomen in het Vlaams Fonds ter stimulering van (groot-)stedelijke en plattelandsinvesteringen (Investeringsfonds).

⁸ Onderzoek 'begeleiding opstart plattelandsfonds vanuit bestuurskundige expertise', 2010. Steunpunt beleidsrelevant onderzoek - Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen (SBOV)

2.4 Het Plattelandsloket

Met de lancering van het plattelandsloket in 2016 is ingezet op de digitalisering van de projectfinanciering. Voor projectoproepen zoals PDPO, Platteland Plus, uitvoeringsinitiatieven landinrichting,

volkstuinen,... kan de projectindieners hun project online indienen, het doorheen het ganse traject volgen en bijsturen indien nodig. Dossierbehandelaars kunnen snel en efficiënt dossiers beheren en

rapporten genereren. Met het plattelandsloket kan VLM een hedendaagse digitale tool aanbieden aan zijn klanten.

3 HET PLATFORM VOOR PLATTELANDSONDERZOEK LEVERT NIEUWE KENNIS AAN

De aanleiding voor de oprichting van het Platform voor Plattelandsonderzoek is de nood aan een strategie voor alle wetenschappelijk onderzoeken die over het platteland gaan. Deze onderzoeken behandelen diverse thema's die de economische, ecologische en socio-culturele eigenheid en belangen van het platteland weergeven. Het platform wordt gecoördineerd door VLM en verenigt een brede waaier van onderzoekers die bevoegd zijn voor wetenschappelijk onderzoek en dataverzameling rond het platteland. Het hoofddoel is onderzoeksthema's bepalen en samenwerking en kennisuitwisseling stimuleren. Zo is er een betere doorstroming van kennis tussen onderzoek, praktijk en de verschillende sectoren op het platteland. Bestaand platteland gerelateerd onderzoek wordt geïnventariseerd en gebundeld in een ficherapport met linken naar speerpunten van het actuele Plattelandsbeleid. Regelmatig peilt het platform naar aanwezige hiaten in platteland gerelateerd onderzoek.

Het onderzoek "Wereldoorlog I en wederopbouw. De reconstructie van platteland en landschap in Vlaanderen" is uitgevoerd n.a.v. de afspraak binnen de Vlaamse regering dat elke minister een initiatief zou nemen bij de herdenking van WO I. Het onderzoeksproject bestudeert hoe landbouwers hun hoeven en landerijen herstelden, na de vernielingen tijdens WO I.

In de schoot van de IPO-themagroep "bestuurskracht van landelijke gemeenten" werd het onderzoek "Bestuurskracht van de plattelandsgemeenten in kaart gebracht" doorlopen. Plattelands-

gemeenten konden onder begeleiding van bestuursdeskundigen van elkaar leren hoe bestuurskrachtproblemen zich aandienden en hoe ze aangepakt konden worden vanuit de gemeente zelf. Het onderzoek leidt tot vier visitatierondes bij 60 van de 90 beoogde gemeenten. De vierde ronde verloopt samen met de lancering van een instrument rond bestuurskrachtmeting van het Agentschap Binnenlands Bestuur.

Er wordt in de marge van het thema "bestuurskracht van landelijke gemeenten" ook een beleidsgericht onderzoek uitgevoerd voor een actuele en aangepaste dynamische "omschrijving van het platteland". Door de koppeling van indicatoren aan beleidsthema's wordt in kaart gebracht waar bepaalde plattelandsthema's het meest aan de orde waren, zodat het beleid (o.a. Plattelandsfonds, PDPO III) hierop afgestemd kon worden. Zowel de provincies Antwerpen als Limburg starten naar aanleiding van dit onderzoek een initiatief om plattelandskaarten te ontwikkelen. De valorisatie van de methodiek kan leiden tot de ontwikkeling van een plattelandsmonitor cfr. de stadsmonitor.

In 2014 wordt een open oproep gelanceerd in kader van de Onderzoeksagenda Platteland en

de realisatie ervan (begroot op 600.000 euro). De eerste oproep resulteert in tien ingediende voorstellen (€ 1.685.805) waarvan er drie worden gegund.

- **"Versterken van streekidentiteit via landbouw, natuur, erfgoed en toerisme"** formuleert innovatieve oplossingen (landbouwmodel, samenwerkingsverbanden, financiële instrumenten,...) voor het verdwijnende landschap binnen de huidige beleids- en planningscontext en realiteit in de Voerstreek.
- **"Vergrijzing, wonen en zorg op het platteland"** onderzoekt de lage verhuisgeneigdheid van ouderen, de ruimtelijke incongruenties op de woonmarkt en de uitdagingen inzake zorg die daaruit voort vloeien. Focusgebieden waren de Westhoek en de Kempen.
- De **"Geïntegreerde methodiek voor actiegerichte gebiedsontwikkeling (IMAGO, www.imago-toolbox.be)"** biedt stakeholders hulp bij het bepalen van een actiegerichte strategie voor gebiedsgerichte plattelandsontwikkeling. De toolbox wordt getest in Bulskampveld en Noord-Mechelen. O.b.v. getuigenissen tijdens het onderzoek worden de beleidsaanbevelingen 'verhalen uit de open ruimte' geformuleerd.

Meer info: <https://www.vlm.be/nl/themes/platteland/Platformplattelandsonderzoek/Paginas/default.aspx>

BESLUIT

**PLATTELANDSBELEID
MAAKT EEN VERSCHIL**

BIJLAGE

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de verschillende ondersteunde projecten en initiatieven per thema van het geïntegreerd plattelandsbeleid, hun looptijd en hun doelstelling en resultaten (zie 2.2 Subsidies voor plattelandsinitiatieven en -projecten).

SOCIALE COHESIE EN PARTICIPATIE IN DORPEN

NAAM	PERIODE	BEDRAG	DOELSTELLING EN RESULTATEN
<ul style="list-style-type: none"> Vlaamse prijs: Dorp met toekomst (Landelijke Gilden vzw) 	2008-2009	€ 167.500,00	Project dat bijdroeg aan de verhoging van de leefbaarheid van plattelandsdorpen door sociale cohesie en het actief burgerschap op het platteland te stimuleren. Hierbij werden verenigingen en dorpsbewoners aangesproken om doelgericht en gedragen en creatief actie te ondernemen en lokale samenwerking te stimuleren.
<ul style="list-style-type: none"> DORP inZICHT (Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen) 	2008-2010	€ 117.500,00	Ontwikkeling van DORP inZICHT als een bottom-up tool om de plaatselijke bevolking te betrekken bij dorpsontwikkeling om zo een basis te leggen voor participatieve dorpsontwikkeling.
<ul style="list-style-type: none"> Vlaamse vereniging voor dorpsbelangen vzw 	2012-2018	€ 210.000,00	In opvolging van het project DORP inZICHT werd met de oprichting van een Oost-Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen een antwoord geboden op de nood van bewonersgroepen om van elkaar te leren en daardoor de eigen praktijk te verrijken, maar ook om door bundeling van krachten en vanuit de eigen werking stem te geven aan de noden en behoeften van landelijk gebied en haar inwoners. Als Vlaamse vereniging ontwikkelt ze meer en meer over heel Vlaanderen activiteiten inzake goede praktijken en kennisuitwisseling over participatieve aanpak, betrokkenheid bij het beleid en actuele beleidsthema's en belangenbehartiging van kleine, landelijke kernen en hun inwoners.
<ul style="list-style-type: none"> Buurten op den Buiten (ism KBS) 	2012-2018	€ 700.000,00	Jaarlijkse projectoproep voor kleinschalige concrete initiatieven van bewoners in landelijk Vlaanderen die zich engageren voor hun buurt of dorp, georganiseerd door Koning Boudewijnstichting. Projecten die de kwaliteit van het leven in een dorp of buurt verbeteren en de contacten bevorderen tussen alle bewoners, kunnen een subsidie van max. 5.000 euro bekomen op 7 jaar tijd.
<ul style="list-style-type: none"> Dorpsateliers (Landelijke Gilden vzw) 	2017-2019	€ 80.000,00	Project dat dorpsbewoners stimuleert en begeleidt om zelf te laten nadenken over de leefbaarheid, de duurzaamheid en de toekomst van hun dorp en hierover in dialoog te gaan in dorpen om zo voorstellen uit te werken en uit te voeren.
<ul style="list-style-type: none"> Publicatie dorpenbeleid (Landelijke Gilden vzw) 	2018	€ 75.290,00	Publicatie die inhoudelijke inzichten, goede praktijken, leerpunten en aanbevelingen voor toekomstgerichte dorpen samenbrengt om zo lokale mandatarissen en dorpsbewoners te inspireren en kansen te laten zien om zelf aan de slag te gaan met een dorpenbeleid en hierover in dialoog te treden.
<ul style="list-style-type: none"> Wedstrijd Dorpskracht 	2017-2018	€ 35.000,00	Om het beleidsthema 'leefbaarheid van dorpen' onder de aandacht te brengen wordt sinds 2 jaar een wedstrijd georganiseerd voor duurzame dorpsontwikkeling met maatwerk en een participatief traject. Hiermee wordt erkenning gegeven aan verenigingen, lokale besturen en bewonersgroeperingen die via maatwerk en een participatief traject uitstekende resultaten kunnen voorleggen over de dynamiek van hun dorp. Ze kunnen inspiratie geven aan andere dorpen en goede praktijken over het stimuleren van dorpsontwikkeling tonen.

PLATTELANDSECONOMIE

NAAM	PERIODE	BEDRAG	DOELSTELLING EN RESULTATEN
<ul style="list-style-type: none"> Pilootprojecten buurtwinkel in een landelijke omgeving 	2005	€ 141.351,86	Projectsubsidie die het belang van buurtwinkels voor de lokale ontwikkeling van landelijke dorpskernen benadrukt. Enkele pilootprojecten van lokale besturen werden ondersteund voor de ontwikkeling van innovatieve buurtwinkelconcepten, de bevordering van het lokaal ruraal ondernemerschap, innovatieve samenwerkingsvormen en duurzame werkgelegenheid. Op basis van de behaalde resultaten van deze geselecteerde projecten werd een praktijkgids gepubliceerd met beleidsaanbevelingen voor een reguliere beleidsaanpak inzake buurtwinkels.
<ul style="list-style-type: none"> De hopteelt in het Vlaanderen van de 21^e eeuw (West-Vlaams Proefcentrum voor Akkerbouw vzw) 	2005	€ 65.000,00	Projectsubsidie voor de ondersteuning van de specifieke nichemarkt voor hop. De hopteelt draagt bij aan de streekidentiteit en de toeristisch-recreatieve troef van de streek van Poperinge en de Belgische bierproductie.
<ul style="list-style-type: none"> Nieuwe economische dragers - hoeveproducten (KVLV vzw) 	2007-2010	€ 80.000,00	Projectsubsidie voor het consolideren en valoriseren van de professionele uitbouw van de verkoop van hoeveproducten en de ondersteuning van de hoeveproducenten als plattelandsondernemers. Met een Steunpunt Hoeveproducten werd begeleiding gegeven aan land- en tuinbouwers die kiezen voor de uitbouw van hoeveverwerking en/of -verkoop, als marktgerichte verbredingactiviteit in de landbouw, werd de brede bevolking van het platteland en de steden bewust gemaakt van de meerwaarde van hoeveproducten en werd een centraal kenniscentrum inzake hoeveproductie en -verkoop uitgebouwd.
<ul style="list-style-type: none"> Clustering van glastuinbouwgebieden (BB Consult vzw) 	2008-2010	€ 145.000,00	Projectsubsidie om bij te dragen aan een oplossing voor het probleem van de locatie van glastuinbouwbedrijven in specifieke zones en de optimalisatie van het energieverbruik in een geclusterde tuinbouwzone. Dit project droeg zo bij aan het behalen van de klimaatdoelstellingen door te onderzoeken hoe restwarmte van de industrie benut kan worden voor de verwarming van glastuinbouwserres en waar de CO ₂ gerecycleerd kan worden voor plantenvoeding.
<ul style="list-style-type: none"> Regional Branding - Streekidentiteit als economische hefboom voor plattelands-ondernemers (vzw RURANT) 	2008	€ 140.000,00	Cofinanciering voor een EFRO - Doelstelling 2 project voor 'Kennis economie en innovatie – Innovatie van de plattelandseconomie' voor de regio's Meetjesland, Pajottenland en Antwerpse Kempen. Dit project zet streekidentiteit in als een economische hefboom voor plattelandsondernemers. In iedere regio werd een strategisch totaalplan 'regional branding' uitgevoerd of uitgediept. De bestaande kennis rond 'regional branding' werd verspreid naar verschillende relevante actoren en gevaloriseerd in nieuwe producten en concepten. De resultaten inspireren andere ondernemers om creatief om te gaan met streekidentiteit als instrument om een economische meerwaarde te creëren en bouwen zo een dynamiek op die leidt tot een continuering.
<ul style="list-style-type: none"> PaardenPunt Vlaanderen vzw (en voorganger Vlaams Paardenloket) 	2009-2018	€ 3.170.000,00	Werkingsubsidie voor het PaardenPunt Vlaanderen, en zijn voorganger het Vlaams Paardenloket, om als de spreekbuis van de paardenhouderij te fungeren, een contact- en aanspreekpunt voor alle paardenhouders uit te bouwen, de belangenbehartiging van de sector en een kennis- en documentatiecentrum over paardenhouderij te verzekeren.
<ul style="list-style-type: none"> Stichting voor Paarden in nood 	2013-2015	€ 60.000,00	Projectsubsidie om een actieplan uit te werken met concrete maatregelen voor de aanpak van paardenverwaarlozing, de ondersteuning van de opvangcentra en de behandeling van klachten wegens paardenverwaarlozing.

• vzw Landelijke Rijverenigingen	2013-2015	€ 30.000,00	Projectsubsidie voor de ondersteuning van vorming en opleiding door een investering in de aanleg van een piste, rijtechnisch materiaal voor praktijklessen, alsook in audiovisueel en ondersteunend didactisch materiaal.
• Het schaap, partner op het platteland voor landschaps- en natuurbeheer (Vlaamse schapenhouderij vzw)	2014-2016	€ 140.000,00	Projectsubsidie om de praktijkervaring, mogelijkheden, problemen en kansen van terreinbeheer met schapenbegrazing in kaart te brengen. Hierbij zijn enerzijds de impact op bedrijfstechnisch en op bedrijfseconomisch vlak, op diergezondheidsvlak en op het vlak van dierenwelzijn bekeken en anderzijds het belang voor de natuurontwikkeling. Via nieuwsbrieven, publicaties en de website de geïnteresseerden, het brede publiek concreet informeren over de specifieke situaties en de mogelijke aanpak op bedrijfsniveau.
• Agrobeheercentrum Eco ² vzw	2015-2016	€ 105.000,00	Werkingssubsidie voor de begeleiding van de agrobeheergroepen en de oprichting van nieuwe agrobeheergroepen en de samenwerking met overheden en stakeholders aan het uitwerken van de rol van collectieven in het kader van vergroeningsmaatregelen van pijler 1 en 2 in kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en in de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen en soortenbeschermingsprogramma's.

VOEDSELPRODUCTIE

NAAM	PERIODE	BEDRAG	DOELSTELLING EN RESULTATEN
• Biogrondfonds	2013	€ 45.000,00	Projectsubsidie als bijdrage aan de opstart van het Biogrondfonds om zo de duurzame toegang tot grond voor professionele biologische landbouwbedrijven te verzekeren en gronden te verwerven en betaalbare en duurzame gebruiksrechten op die gronden te verlenen aan gevestigde en nieuwe boeren en een innovatieve oplossing te bieden voor het probleem van toegang tot grond in de landbouw waarbij via crowdfunding de principes van Community Supported Agriculture (CSA) worden toegepast op het niveau van de grond onder een landbouwbedrijf.
• Krachtboer (Westanglia vzw)	2015-2016	€ 15.000,00	Projectsubsidie voor een breed publieksevenement dat landbouw en gastronomie dichterbij de consument brengt op een toegankelijke wijze en het publiek laat nadenken over voedselproductie en de rol van de landbouw daar in.
• Reframe: towards a regional Food Frame (Katholieke hogeschool Vives zuid vzw)	2015-2016	€ 32.866,00	Cofinanciering van het gelijknamige EFRO-project met als doel concrete samenwerkingen voor duurzame en lokale 'supply' ketens tussen ondernemers actief in de voedingsindustrie organiseren en implementeren
• Aanspreekpunt lokale voedselstrategie (VVSG vzw)	2017-2019	€ 210.000,00	Projectsubsidie voor de oprichting van een Vlaams Aanspreekpunt Lokale Voedselstrategie, in uitvoering van een IPO-advies, om het stedelijke en gemeentelijke niveau te helpen bij de ontwikkeling en ondersteuning van een lokale voedselstrategie. Het aanspreekpunt bij VVSG is een doorverwijs- en adviespunt voor lokale besturen over initiatieven voor een lokale voedselstrategie, een aanspreekpunt voor andere overheden om op de hoogte te zijn wat er onder de lokale besturen leeft als het gaat om lokaal voedselbeleid en een coördinator van een netwerk lokale voedselstrategie.

VOLKSTUINPARKEN

NAAM	PERIODE	BEDRAG	DOELSTELLING EN RESULTATEN
• Volkstuinparken	2012-2018	€ 2.211.850,90	Projectsubsidie voor de aanleg en inrichting van nieuwe volkstuinen en de modernisering en uitbreiding van bestaande volkstuinparken. Jaarlijks werden er een 20-tal projectaanvragen goedgekeurd. Hierbij werden ook klemtonen gelegd naar jeugd, welzijn, biodiversiteit en bestuiving. Het aantal nieuwe volkstuinparken in Vlaanderen heeft hiermee een significante toename gekend en draagt bij tot de vraag naar diverse vormen van volkstuinparken, gaande van de klassieke volkstuintjes over samen-tuinen, schooltuinen en tuinen voor specifieke doelgroepen, zoals dementerenden, kansarmen, ...
• Floriade	2012	€ 500.000,00	Projectsubsidie om deel te nemen aan de Floriade om zo de beleidsdoelstellingen kenbaar te maken aan een groter publiek: het belang van land- en tuinbouw voor een gezond leven, duurzame land- en tuinbouw als economische motor en leverancier van groene energie, de interactie tussen land- en tuinbouw enerzijds en educatie en innovatie anderzijds, een groen werk- en leefmilieu als bijdrage aan de kwaliteit van ons leven, tuinbouw als inspiratie voor kunst en ontspanning.
• Volkstuinen op Gentse Floraliën	2014	€ 56.592,00	Projectsubsidie aan Floraliën Gent om volkstuinen onder de aandacht te brengen in het project "Urban Gardening – Urban Agriculture" en inspiratie te bieden voor de aanleg van nieuwe volkstuinen.
• Tuinhier Limburg vzw	2016	€ 45.000,00	Projectsubsidie om het amateur-tuinieren in de provincies Limburg en Antwerpen te organiseren en vorm geven en zo de belangstelling voor duurzaam, aangenaam en milieubewust tuinieren te bevorderen, het tuinieren als zinvolle en gezonde vrijetijdsbesteding centraal te stellen en het bloemschikken te stimuleren via vorming en bijscholing.

KWETSBARE GROEPEN

NAAM	PERIODE	BEDRAG	DOELSTELLING EN RESULTATEN
<ul style="list-style-type: none"> Pilootprojecten dorpsnetwerken voor zorg in de rurale omgeving (ZORO) 	2008-2010	€ 400.106,00	Projectsubsidie voor 9 projecten die via een dorpsnetwerk van vertrouwenspersonen een antwoord bieden op de hulpvraag en zorgbehoeften van kwetsbaren, vervoersafhankelijke mensen op het platteland. Deze netwerken werden ter plaatse op deelgemeenten- en dorpsniveau in een landelijke context uitgebouwd en ingevuld door het lokaal bestuur, een lokale vrijwilligersploeg en de lokale verenigingen en sleutelfiguren. Ze zoeken naar creatieve manieren om de participatiemogelijkheden van de verschillende bevolkingsgroepen te vergroten.
<ul style="list-style-type: none"> Bies-onderweg (vzw Mobiel 21) 	2014	€ 25.000,00	Projectsubsidie voor het tegengaan van vervoersarmoede bij kwetsbare inwoners en dit door de actieve inzet en ondersteuning vanuit zowel het lokale bestuur als vanuit vrijwilligers. Dit project in Hees (Bilzen) testte verschillende invullingen van het begrip 'sociale taxi, en dit op maat van lokale noden en mogelijkheden.
<ul style="list-style-type: none"> Landelijk Infopunt Vrouwen (KVLV vzw) 	2015-2019	€ 372.000,00	Werkingsubsidie voor de uitbouw van een steunpunt voor land- en tuinbouwersvrouwen. Dit steunpunt is een kenniscentrum en multidisciplinair netwerk dat adviseert over juridische, financiële en sociale aspecten en specifiek i.v.m. het statuut en de (rechts) positie van vrouwen in land- en tuinbouw, aan individuele vrouwen en als meldpunt en belangenbehartiger. Begin 2019 werd de kennis en ervaring uit de adviesverlening gebundeld in een publicatie.

OMGEVINGSKWALITEIT

NAAM	PERIODE	BEDRAG	DOELSTELLING EN RESULTATEN
<ul style="list-style-type: none"> Pilootprojecten ter stimulering van stilte- en rustbeleving in een landelijke omgeving - STeR 	2008-2010	€ 60.000,00	Projectsubsidie om lokale besturen, instellingen en verenigingen te stimuleren tot het opstarten en uitbouwen van projecten die bijdragen tot het beleven van stilte- en rustkwaliteit op het Vlaamse platteland. Onder stilte- en rustkwaliteit verstaan we een totaalbeleving die sterk wordt bepaald door zowel akoestische als visuele en andere (zintuiglijke) fenomenen. De 4 pilootprojecten hadden een sterk sensibiliserende of bewustmakende karakter en droegen bij tot het versterken van een breed maatschappelijk draagvlak rond stilte- en rust als collectieve waarde.

LITERATUURLIJST

en COLOFON

LITERATUURLIJST

- Afdeling Mobiliteit en Ruimtelijke Planning, Universiteit Gent, 2011. Onderzoek Omschrijving Platteland.
- Architecture Workroom Brussels, KU Leuven - onderzoeksgroep PLEN, 2016. Het Open ruimte platform, I. Leertraject.
- Architecture Workroom Brussels, KU Leuven - onderzoeksgroep PLEN, 2017. Operatie open ruimte.
- Interfacultair Centrum voor Agrarische Geschiedenis, KU Leuven, 2019. Synthesenota 'Wereldoorlog I en de wederopbouw. De reconstructie van platteland en landschap in Vlaanderen na de Grote Oorlog'.
- Instituut Natuur- en Bosonderzoek, Instituut voor Landbouw-, Visserij- en voedingsonderzoek, Vlaamse instelling voor Technologisch Onderzoek, projectgroep Voeren met lokale stakeholders, 2017. Versterken van streekidentiteit via landbouw, natuur, erfgoed en toerisme.
- Instituut voor Landbouw-, Visserij- en voedingsonderzoek, Universiteit Gent, provincies Antwerpen en West-Vlaanderen, 2016. Geïntegreerde methodiek voor actiegerichte gebiedsontwikkeling (IMAGO).
- KU Leuven, SumResearch / Atelier Romain, 2017. Vergrijzing, wonen en zorg op het platteland.
- Steunpunt beleidsrelevant onderzoek - Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen, 2010. Begeleiding opstart plattelandsfonds vanuit bestuurskundige expertise.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2006. IPO-advies, Bereikbaarheid en kwaliteit van voorzieningen in landelijke gebieden: voorzieningen voor dagelijkse behoeften.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2006. IPO-advies, Bereikbaarheid en kwaliteit van voorzieningen in landelijke gebieden: welzijn en gezin.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2010. IPO-advies, Bereikbaarheid en kwaliteit van voorzieningen in landelijke gebieden: voorzieningen voor dagelijkse behoeften: gezondheidszorg.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2006. Debatnota discussie-elementen mbt hergebruik van functieloze gebouwen op het platteland.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2006. IPO-advies, Hoewewinkels op het platteland.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2006. IPO-advies, Logiesbedrijven op het platteland.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2006. IPO-advies, Provinciale kwaliteitskamer voor bouw- en infrastructuurprojecten op het platteland.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2006. IPO-advies, Lokaal woonbeleid.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2008. IPO-advies, Onderhoud van landschappelijke infrastructuur.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2009. Buiten de lijnen.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2009. Naar een Vlaams plattelandsbeleidsplan. Visie en aanzet.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2010. Debatnota Hergebruik van leegstaande gebouwen op het platteland.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2010. Nieuwe inzichten in de economische dynamiek op het Vlaamse platteland.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2011. IPO-advies, Stilte en rust als collectieve waarde.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2011. IPO-advies, Naar een eigenlijk gebruik van plattelandswegen.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2011. Voorbeeldenboek, Naar een eigenlijk gebruik van plattelandswegen.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2013. IPO-advies, Bestuurskracht van landelijke gemeenten.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2013. Vlaams plattelandsbeleidsplan. Actieprogramma 2013-2015.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2015. IPO-advies, Lokale voedselstrategieën.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2017. IPO-advies, Oogstbare landschappen.
- Vlaamse Landmaatschappij, 2019. IPO-advies, Duurzaam onderhoud van het landschap.
- Website Vlaamse Landmaatschappij – Plattelandsbeleid, Platteland en open ruimte.
<https://www.vlm.be/nl/themas/platteland/Paginas/default.aspx>

COLOFON

Redactie en layout

Vlaamse Landmaatschappij
Consciencegebouw
Koning Albert II-laan 15, 1210 Brussel
Tel. 02 543 72 00
www.vlm.be
pers.vlm.be

Fotografie

© Vlaamse Landmaatschappij, tenzij anders vermeld bij de foto

Datum

januari 2020

Depotnummer: D/2019/3241/322

**VLAAMSE
LAND
MAATSCHAPPIJ**

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert
in zijn platteland

VLAAMSE
LAND
MAATSCHAPPIJ

Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel
Tel. 02 543 72 00
www.vlm.be